

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ТА ФІЛОЛОГІЇ**

Заочна форма навчання

Кафедра іноземних мов

другий (магістерський) рівень вищої освіти

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка Спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література
(англійська))

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

Тетяна СЕВЕРІНА

«28» вересня 2022 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ (МАГІСТЕРСЬКУ) РОБОТУ

Задвірний Віктор Іванович

(прізвище, ім'я, по батькові магістранта (ки))

1. Тема роботи: «Інструменти формувального оцінювання у вивченні англійської мови в старшій школі»

Керівник роботи: кандидат філол. наук, доцент Федорова Олеся Василівна, *затверджено наказом ХГПА від 14 жовтня 2022 р. № 239.*

2. Строк подання магістрантом роботи: *згідно календарного плану.*

3. Вихідні дані до роботи: **об'єктом дослідження** є формувальне оцінювання як педагогічна категорія; **предметом** є шляхи та інструменти формувального оцінювання у навчанні англійської мови в старшій школі ЗЗСО.

4. Перелік питань, які потрібно розробити: 1) дослідити формувальне оцінювання як педагогічну категорію; 2) окреслити особливості інструментів формувального оцінювання в різних формах навчальної діяльності; 3) описати шляхи та засоби формувального оцінювання в різних форматах навчання на уроках англійської мови в старшій школі; 4) здійснити експериментальну перевірку ефективності визначених шляхів та засобів формувального оцінювання під час вивчення іноземної мови в старшій школі; 5) запропонувати методичні рекомендації щодо оптимізації системи формувального оцінювання під час вивчення англійської мови в старшій школі на основі дослідження.

5. Перелік наочного (ілюстративного) матеріалу (проекти, зразки документів, пропозицій до законодавства тощо), які потрібно розробити: Ілюстративний матеріал до визначених завдань дослідження.

6. Дата видачі завдання 14 жовтня 2022 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи (КР)	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми КР, погодження її з науковим керівником, визначення предмету дослідження	вересень 2022 р.	
2.	Затвердження наказом академії теми КР і призначення наукового керівника	жовтень 2022 р.	
3.	Оформлення науковим керівником завдання на КР магістранту; підбір магістрантом літератури та фактичного матеріалу для написання роботи, їх аналіз та узагальнення	жовтень 2022 р.	
4.	Затвердження завідувачем випускової кафедри завдання на КР магістранту	вересень-жовтень 2022 р.	
5.	Виконання та подання науковому керівнику вступу КР	листопад-грудень 2022 р.	
6.	Виконання та подання науковому керівнику першого розділу КР	січень-лютий 2023 р.	
7.	Виконання та подання науковому керівнику другого розділу КР	березень 2023 р.	
8.	Виконання та подання науковому керівнику третього розділу КР (за наявності)	квітень 2023 р.	
9.	Виконання та подання науковому керівнику висновків КР	травень 2023 р.	
10.	Перевірка списку використаних джерел та додатків щодо правильності їх оформлення	вересень 2023 р.	
11.	Доопрацювання КР згідно із зауваженнями наукового керівника, подання кваліфікаційної роботи науковому керівнику	жовтень 2023 р.	
12.	Перевірка кваліфікаційної роботи на дотримання академічної доброчесності	листопад 2023 р.	
13.	Розгляд КР на кафедрі, проведення попереднього захисту та допуск до захисту у Підсумковій кваліфікаційній комісії	листопад 2023 р.	
14.	В разі необхідності доопрацювання КР згідно із зауваженнями кафедри. Подання КР для отримання висновку наукового керівника та кафедри	листопад 2023 р.	
15.	КР у деканат факультету з висновком наукового керівника та кафедри, завданням на кваліфікаційну роботу та рецензією	грудень 2023 р.	
16.	Підготовка до захисту КР (текст доповіді, ілюстративний матеріал тощо)	грудень 2023 р.	
17.	Захист КР перед Підсумковою кваліфікаційною комісією	26 грудня 2023р.	

Керівник роботи _____

(підпис)

Олеся ФЕДОРОВА

(ім'я та прізвище)

Магістрант _____

(підпис)

Віктор ЗАДВІРНИЙ

(ім'я та прізвище)

1. Форму призначено для видачі завдання магістранту на виконання кваліфікаційної роботи і контролю за ходом роботи з боку кафедри і декана факультету. Оригінал форми зберігається на кафедрі, копія у магістранта.

2. Розробляється керівником кваліфікаційної роботи. Видається кафедрою.

3. Атестація у 2023 році буде відбуватись з 18 грудня по 26 грудня 2023 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ТА ФІЛОЛОГІЇ
Заочна форма навчання
Кафедра іноземних мов

другий (магістерський) рівень вищої освіти
Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка Спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література
(англійська))

ВИСНОВОК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
про кваліфікаційну роботу

магістранта 2 курсу

Задвірного Віктора Івановича

на тему: «Інструменти формувального оцінювання у вивченні англійської мови в старшій школі

Розподіл балів для окремих етапів та елементів виконання кваліфікаційної роботи

Критерії оцінювання виконання кваліфікаційної роботи	Бали	
	максимально можлива кількість	фактична кількість
відповідність роботи вимогам, встановленим методичними рекомендаціями для кожного виду кваліфікаційних робіт		
правильність оформлення (роботи в цілому, таблиць, рисунків, посилань, списку використаних джерел)		
виконання проміжних етапів розробки кваліфікаційної роботи відповідно до завдань і календарного плану		
співпраця з науковим керівником протягом періоду виконання кваліфікаційної роботи		
апробація результатів дослідження, проведеного в кваліфікаційній роботі		
Разом		

Зауваження: магістрант поставився до написання кваліфікаційної роботи відповідально та старанно. Всі завдання роботи виконувалися відповідно до графіку. Зауваження та рекомендації наукового керівника врахував у повному обсязі. Представлене дослідження відповідає встановленим вимогам, що висуваються до кваліфікаційних (магістерських) робіт.

Науковий керівник _____ **Олеся ФЕДОРОВА**, к.філол.н., доцент
(підпис)

27 листопада 2023 р.

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота розглянута. Магістр **Віктор ЗАДВІРНИЙ** допускається до захисту кваліфікаційної роботи у Підсумковій кваліфікаційній комісії.

В.о. завідувача кафедри _____ **Тетяна СЕВЕРІНА**
(підпис)

30 листопада 2023 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ТА ФІЛОЛОГІЇ
Заочна форма навчання
Кафедра іноземних мов

другий (магістерський) рівень вищої освіти
Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка Спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література
(англійська))

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну (магістерську) роботу

Магістранта

Задвірного Віктора Івановича

на тему «Інструменти формувального оцінювання у навчанні англійської мови в старшій школі»

Загальна характеристика роботи та зауваження

Обрана студентом тема є актуальною та відповідає панівним тенденціям вітчизняної педагогічної думки. Науковий апарат роботи є вірним та збалансованим. Підібрана автором система методів загальнонаукового та педагогічного дослідження дозволила вдало вирішити усі завдання, реалізувати мету та отримати теоретично та практично значущі результати.

В першому розділі роботи окреслено основні наукові поняття дослідження: схарактеризовано засади оцінювання досягнень учнів в НУШ, поняття про формувальне оцінювання як педагогічну категорію та його види в навчанні англійської мови у 10-11 класах.

У другому розділі автор визначає специфіку застосування різноманітних інструментів формувального навчання під час вивчення англійської мови.

До позитивних сторін роботи можна віднести актуальність обраної теми, релевантність дослідженого матеріалу, достатній ступінь самостійності виконання дослідження, однак виклад матеріалу подекуди є дещо невпорядкованим і недостатньо експланаторним.

В роботі містяться окремі технічні та друкарські помилки, що не спотворюють її зміст. Автор в основному дотримався нормативних вимог при структурному та технічному оформленні роботи.

Для захисту дипломної роботи підготовлена презентація, що вдало доповнює виступ студента та акцентує його ключові аспекти.

Актуальність теми, збалансований науковий апарат роботи, достатній рівень самостійності дослідження та відповідність технічного оформлення нормативним вимогам, практична значущість висновків дозволяють схвально оцінити роботу Задвірного В.

Розподіл балів для окремих етапів та елементів виконання кваліфікаційної роботи

Критерії оцінювання виконання магістерської роботи	Бали	
	максимально можлива кількість	фактична кількість
відповідність змісту роботи заявленій темі, грамотність структурування роботи, збалансованість її розділів		
правильність формулювань об'єкту, предмету, мети і завдань дослідження, відповідність та доцільність застосованих методів дослідження		
системність викладу матеріалу, відсутність повторів, логічних помилок		
ступінь самостійності роботи (відсутність академічного плагіату), наявність посилань		
наявність елементів наукової новизни		
теоретична обґрунтованість основних положень кваліфікаційної роботи, що підтверджені підібраним та систематизованим фактичним і статистичним матеріалом		
використання та опанування сучасної літератури, чинних нормативно-правових актів; правильність розрахунків, застосування методів статистичного аналізу тощо		
Разом		

Рецензент _____ **Людмила ГЛУШОК**, канд. пед. н., доцент
(підпис)

1 грудня 2023 р.

Протокол аналізу звіту подібності науковим керівником

Заявляю, що я ознайомився (-лась) з Повним звітом подібності, який був згенерований Системою виявлення і запобігання плагіату щодо роботи:

Автор: Віктор Задвірний

Співавтор:

Назва: Інструменти формувального оцінювання у навчанні англійської мови в старшій школі

Науковий керівник: Олеся Федорова

Підрозділ: КНРА

Коефіцієнт подібності 1:17.4%

Коефіцієнт подібності 2:10%

Мікропробіли: 0

Заміна букв: 25

Інтервали: 0

Білі знаки: 0

Дата створення звіту: 2023-11-22 09:49:25.0

Після аналізу Звіту подібності констатую наступне:

- Запозичення, виявлені в роботі є законними і не є плагіатом. Рівень подібності не перевищує допустимої межі. Таким чином робота незалежна і приймається.
- Запозичення не є плагіатом, але перевищено граничне значення рівня подібностей. Таким чином робота повертається на доопрацювання.
- Виявлено запозичення і плагіат або навмисні текстові спотворення (маніпуляції), як передбачувані спроби укриття плагіату, які роблять роботу невідповідною вимогам законодавства (Ст. 32. ЗУ Про вищу освіту, пункт 3.1, Ст. 42. ЗУ Про освіту) та вимог НАЗЯВО (Критерій 5), а також кодексу етики і процедур. Таким чином робота не приймається.

Обґрунтування:

Дата

експерт

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ТА ФІЛОЛОГІЇ

Форма навчання: заочна

Кафедра: іноземних мов

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

**ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ У НАВЧАННІ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ**

Виконав: студент 2 курсу

спеціальності 014 Середня освіта (Мова і

література (англійська))

Віктор ЗАДВІРНИЙ

Керівник:

к.філол.н., доцент

Олеся ФЕДОРОВА

Рецензент:

канд. пед.н., доцент

Людмила ГЛУШОК

Хмельницький – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ	
1.1. Засади оцінювання досягнень учнів в НУШ.....	6
1.2. Поняття про формувальне оцінювання як педагогічну категорію.....	12
1.3. Види оцінювання в навчанні англійської мови у 10-11 класах НУШ.....	21
РОЗДІЛ 2 ШЛЯХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗЗСО	
2.1. Інструменти формуального оцінювання у вивченні іноземної мови в ЗЗСО.....	28
2.2. Самооцінювання, взаємооцінювання та рефлексія у вивченні іноземної мови в ЗЗСО.....	40
2.3. Специфіка запровадження формуального оцінювання під час вивчення іноземної мови онлайн.....	48
2.4. Експериментальна перевірка ефективності запровадження формуального оцінювання під час вивчення іноземної мови в закладах ЗЗСО.....	50
2.5. Методичні рекомендації щодо оптимізації процесу запровадження формуального оцінювання під час вивчення іноземної мови в закладах ЗЗСО.....	56
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62

ВСТУП

Сучасний освітній процес зазнає значних змін, у тому числі й у сфері викладання іноземних мов. Англійська мова стала ключовою компетенцією у світі, що відкриває багато можливостей для освіти, кар'єрного росту та міжнародної співпраці. Зростання важливості англійської мови в умовах глобалізації вимагає не лише високого рівня мовної компетентності випускників, але й вдосконалення методів їхнього оцінювання. Інформаційна епоха та розвиток технологій вносять вагому лепту в сучасну педагогічну науку та практику. Формуванням мовних навичок із застосуванням інноваційних методів та інструментів активно займається вітчизняна наукова спільнота. Однак проблеми формування відповідних компетентностей учнів та ефективного їхнього оцінювання залишаються актуальними завданнями для вчителів і вчених. Зокрема, важливим визнається впровадження формувального оцінювання, яке спрямоване на розвиток особистості та набуття учнем ключових компетентностей.

Мета даної магістерської роботи полягає у визначенні ефективних шляхів та інструментів формувального оцінювання у навчанні англійської мови в старшій школі ЗЗСО.

Об'єктом дослідження є формувальне оцінювання як педагогічна категорія.

Предметом дослідження є шляхи та інструменти формувального оцінювання у навчанні англійської мови в старшій школі ЗЗСО.

Визначена мета дослідження передбачає виконання таких **завдань**:

- 1) схарактеризувати формувальне оцінювання як педагогічну категорію;
- 2) описати шляхи та інструменти формувального оцінювання на уроках англійської мови в старшій школі у форматах оффлайн та онлайн;
- 3) здійснити експериментальну перевірку ефективності визначених шляхів та інструментів формувального оцінювання під час вивчення іноземної мови в старшій школі;

4) запропонувати методичні рекомендації щодо оптимізації системи формуального оцінювання під час вивчення англійської мови в старшій школі на основі проведеного дослідження.

Задля реалізації зазначених завдань було використано широкий спектр **методів наукового дослідження**, серед яких найголовнішими є наступні:

1) теоретичні: аналіз вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної і методичної літератури, з метою визначення наукового апарату дослідження, формулювання його завдань, характеристики формуального оцінювання як педагогічної категорії, його видів, інструментів та шляхів запровадження, аналіз, систематизація, класифікація та зіставлення, узагальнення даних основною метою яких є узагальнити досвід науковців в аспекті даного питання, описати шляхи та інструменти формуального оцінювання в різних форматах навчання на уроках англійської мови в старшій школі;

2) емпіричні: методи педагогічного спостереження, узагальнення передового педагогічного досвіду, педагогічного експерименту, бесіди та метод підрахунку кількісних даних, що дають змогу апробувати та перевірити ефективність шляхів та інструментів формуального оцінювання на уроках англійської мови в старшій школі.

Теоретична значущість: дослідження шляхів та інструментів формуального оцінювання в навчанні англійської мови в старшій школі є важливим в плані поглиблення та розширення вчення про методи та техніки формуального оцінювання в контексті реформи НУШ.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання запропонованих шляхів та інструментів формуального оцінювання в системі іншомовної освіти ЗЗСО та з метою реалізації принципів НУШ.

Апробація дослідження. Окремі аспекти роботи було апробовано на різних конференціях, а результати участі опубліковано в збірниках праць:

Структура та обсяг:

Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг дипломної роботи становить 67 сторінок, а основний матеріал викладено на 54 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

1.1. Засади оцінювання досягнень учнів в НУШ

Сучасні педагогічні теорії розглядають оцінювання як необхідну складову освітнього процесу, яка існує поруч з цілями, змістом та завданнями навчання, методами і формами навчання, і взаємодією між педагогами та учнями для забезпечення успішного навчання. Слід зазначити, що актуальність цієї теорії може бути обґрунтованою до певної міри, адже в ній існує важливий недолік: головним завданням вважається навчання, і виховання та розвиток дитини визнаються менш важливими, що може порушувати моральні принципи. Крім цього, в українській освітній практиці та її нормативному забезпеченні оцінювання довгий час розглядалося виключно як інструмент для перевірки та контролю навчальних досягнень учнів, і не було приділено важливості аспекту індивідуального прогресу та індивідуального планування навчання. У Концепції Нової української школи, яка була представлена у 2016 році, в рамках реформування загальної середньої освіти передбачаються інновації у підходах до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів, включаючи:

- зміну підходів до оцінювання результатів навчання;
- використання оцінок для аналізу індивідуального прогресу та індивідуального планування навчання, а не для ранжування учнів;
- оцінки розглядатимуться як рекомендація до дії, а не присуд.

У 2016 році Міністерство освіти і науки України видало рекомендації «Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи» (додаток 1 до наказу від 19.08.2016 № 1009 «Про зміни до наказу Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 № 1222»). Ці рекомендації встановлювали, що об'єктом оцінювання є навчальні досягнення учнів, а суб'єктом оцінювання – педагог. Контроль навчальних досягнень учнів

включав перевірку та оцінювання результатів навчальної діяльності. Оцінювання визначалося як процес встановлення рівня навчальних досягнень учня/учениці у володінні змістом предмета згідно з чинними навчальними програмами. Результати відображалися у висновках учителя/вчительки, як у вербальній, так і у бальній формі. Виставлення балів супроводжувалося оцінювальними судженнями. Це тлумачення оцінювання не лише обмежувало його виховні, розвивальні, стимулюючі та мотиваційні можливості, а й суперечило концепції Нової української школи з її принципами дитиноцентризму, компетентнісним, особистісно орієнтованим та діяльнісним підходами та педагогікою партнерства. Це не враховувало європейський досвід у цьому напрямі. Позитивні зміни в уявленні про роль оцінювання в сучасному соціокультурному контексті пов'язані з початком всеукраїнського експерименту «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти» (згідно з наказом від 13.07.2017 № 1028). У листі Міністерства освіти і науки України від 23.08.17 року № 1/9-450 «Щодо методичних рекомендацій для експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів» було визначено формувальне оцінювання як інтерактивний процес, що дозволяє вчителю визначати потреби учнів та адаптувати навчання. Цей підхід дозволяє відстежувати особистісний розвиток дитини та процес опанування навчального досвіду як основи компетентності, сприяючи формуванню індивідуальної траєкторії особистості.

Це визначення оцінювання відповідає ідеї розуміння сутності цього виду оцінювання, яке є основоположним у педагогічних концепціях країн Європейського Союзу. У 2018 році за постановою Кабінету Міністрів України був ухвалений Державний стандарт початкової освіти, який встановив:

1) обов'язкове використання формувального оцінювання як інструменту для вимірювання результатів навчання учнів;

2) зміст і функціональне призначення цього виду оцінювання як такого, що допомагає відстежувати особистісний розвиток учнів і процес опанування ними

навчального досвіду як основи компетентності, формує індивідуальний шлях розвитку особистості (п. 28).

У наказі Міністерства освіти та науки України від 20.08.2018 № 924 «Про затвердження методичних рекомендацій з оцінювання навчальних досягнень учнів старших класів в Новій українській школі» розглядаються два види оцінювання – формувальне (поточне) та завершальне (підсумкове); особливий акцент робиться на тому, що:

- оцінювання результатів навчання та особистих досягнень учнів у старших класах має формувальний характер;
- оцінювання здійснюється в словесній формі, на засадах взаємодії між суб'єктом та об'єктом, що передбачає активну участь учнів у самоконтролі та самооцінці [22, с. 13].

Здійснення формувального оцінювання залучає вчителя до спостереження за навчальними досягненнями кожного учня. Цей процес розпочинається з перших днів навчання в школі й триває безперервно. Об'єктом формувального оцінювання визначено процес навчання учнів, спрямований на досягнення визначеного очікуваного результату, а метою є стимулювання розвитку впевненості в собі та в своїх можливостях дитини; визнання будь-якого успіху; акцентування уваги на сильних сторонах, а не на помилках; виявлення проблем і своєчасне їх вирішення; стимулювання бажання вчитися та прагнення досягати максимальних результатів; запобігання виникненню страху перед помилками. Крім того, документ визначає алгоритм дій вчителя під час організації формувального оцінювання, який включає такі етапи:

1. формулювання об'єктивних та зрозумілих для учнів навчальних цілей;
2. ознайомлення учнів з критеріями оцінювання;
3. забезпечення активної участі учнів у процесі оцінювання;
4. надання можливості та навичності учнів аналізувати власну діяльність (рефлексія);
5. коригування спільно з учнями методів навчання з урахуванням результатів оцінювання [2, с. 43].

У наказі Міністерства освіти і науки України від 27.08.2019 № 1154 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів старших класів» відзначено наступне:

1. оцінювальна діяльність отримує статус важливої складової освітнього процесу для старшокласників;

2. оцінювання ґрунтується на компетентнісному, діяльнісному та суб'єкт-суб'єктному підходах, а також на партнерській взаємодії між вчителем, учнями та їхніми батьками чи законними представниками. Оцінювальна діяльність виконує ряд основних функцій: мотиваційну, діагностичну, коригувальну, прогностичну, розвивальну, навчальну, виховну та управлінську [14, с. 39].

Крім того, документ встановлює:

- навчальні досягнення старшокласників оцінюються через формувальне та підсумкове (тематичне та завершальне) оцінювання;

- оцінювання навчальних результатів учнів старших класів проводиться усно;

- формувальне оцінювання нерозривно пов'язане з освітнім процесом і здійснюється постійно;

- головною метою формувального оцінювання є відслідковування особистісного розвитку учнів, процесу засвоєння ними навчального досвіду як основи компетентності, сприяння індивідуальному розвитку особистості;

- формувальне оцінювання передбачає активну участь вчителя у свідомому сприйнятті учнями мети та очікуваних результатів навчання, способів їх досягнення та визначення подальших кроків для поліпшення досягнень через зворотний зв'язок.

Впровадження формувального оцінювання дозволяє вирішити низку освітніх завдань:

- підтримка бажання навчатися та прагнення досягати найкращих результатів;

- сприяння оптимальному темпу засвоєння навчального матеріалу учнями;

- створення у учнів впевненості у власних здібностях та усвідомлення їхніх сильних сторін;
- розвиток у учнів рефлексивного підходу до власних помилок і розуміння їх як невід'ємних етапів на шляху досягнення успіху;
- забезпечення постійного зворотного зв'язку з щодо сприйняття та розумінням навчального матеріалу учнями;
- діагностика особистісного розвитку та навчальних досягнень учнів на кожному етапі навчання [1, с. 17].

Крім того, цей закон визначив формувальне оцінювання як обов'язковий інструмент для використання в освітньому процесі середньої освіти. У Розділі 1 «Основні види оцінювання результатів навчання учнів» закріплено, що формувальне (зазначене нами жирним шрифтом), поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання, державна підсумкова атестація та зовнішнє незалежне оцінювання є основними видами оцінювання результатів навчання учнів [2, с. 17].

Таким чином, впровадження початкового формувального оцінювання в освітній процес української школи відповідає основним світовим тенденціям у сфері оцінювання. Це передбачає поступовий перехід від контролю, що проводиться вчителем, до контролю, який здійснюється самими здобувачами освіти. Важливо звернути увагу на діагностичні та процесуальні аспекти контролю, а також на його мотиваційну роль у навчальному процесі. Крім того, необхідно надати можливість здійснювати ефективний зворотний зв'язок, що дозволить ефективно управляти якістю освіти на основі отриманої інформації про досягнення здобувачами освіти запланованих результатів.

Таким чином, враховуючи важливість цього питання, вчителю, як суб'єкту оцінювання, важливо дбати про правильний підбір інструментів та методів у своїй педагогічній практиці з метою забезпечення різностороннього та захопливого навчального процесу. При цьому важливо оцінювати не лише теоретичні знання учнів у певному предметі, але й їх соціально-психологічні якості, забезпечуючи баланс між знаннями, вміннями, ставленнями та поведінкою.

1.2. Поняття про формувальне оцінювання як педагогічну категорію

Технологічне забезпечення формувального оцінювання у середній освіті стає особливо актуальним у зв'язку зі специфічними характеристиками учнів старших класів - їхні психофізіологічні, психічні, когнітивні, емоційні та соціальні особливості. Початкові запитання можуть служити орієнтирами для створення моделі формувального оцінювання:

- З якою метою потрібно оцінювання? Відповідь: визначення сильних сторін учнів, розуміння змісту та методів навчання, підтримка успішності дитини, розвиток самоаналізу, виявлення дітей, які потребують додаткової підтримки, зрозуміння батьками та адміністрацією школи прогресу дитини [14, с. 27];

- Хто здійснює оцінювання? Відповідь: важливо пам'ятати, що оцінюють досягнення учня не тільки вчителі, але і сам учень повинен оцінити свої досягнення, а також досягнення інших учнів;

- Як проводити оцінювання? Відповідь: оцінювання здійснюється на основі розроблених та затверджених критеріїв, які вчитель має пояснити учням на початку навчання;

- Що оцінювати? Відповідь: уміння представляти набуті знання, спосіб виконання завдань, результати та метод досягнення цілей, рівень володіння учнями компетенціями та інше;

- Яка мета оцінювання? Відповідь: діагностика складнощів, мотивація та підтримка успіхів у досягненні навчальних цілей;

- Коли проводити оцінювання? Відповідь: перед початком та під час навчання.

Для забезпечення системи формувального оцінювання вчитель може користуватися моделлю вимірювання освітніх досягнень учнів, запропонованою командою міжнародного освітнього проєкту «Живемо в демократії» («Living-democracy»). Різні виміри оцінювання досягнень учнів включають три рівні [7, ст. 41].

- Вимір 1 – Підходи: учні можуть самостійно оцінити себе (самооцінка) або бути оціненими іншими (зовнішня оцінка);

- Вимір 2 – Форми: оцінювання може приймати три різні форми: оцінювання навчального процесу, оцінювання навчальних досягнень та перспектив. Кожна форма має свої переваги й недоліки;

- Вимір 3 – Стандартний підхід: для оцінки вчитель може орієнтуватися на індивідуальні стандарти (учень), цільові стандарти (мета навчання) або на соціальні стандарти (позиція учня в класі). Такий підхід, що базується на стандартах, впливає на майбутнє навчання учня [52, с. 3].

Використання формульованого оцінювання на конкретному етапі буде результативним за умови дотримання вчителем певних дій:

- сформулювання об'єктивних та зрозумілих для учнів навчальних цілей.

Технологічне забезпечення формульованого оцінювання у середній освіті стає особливо актуальним у зв'язку зі специфічними характеристиками учнів старших класів - їхні психофізіологічні, психічні, когнітивні, емоційні та соціальні особливості. Початкові запитання можуть служити орієнтирами для створення моделі формульованого оцінювання:

- З якою метою потрібно оцінювання? Відповідь: визначення сильних сторін учнів, розуміння змісту та методів навчання, підтримка успішності дитини, розвиток самоаналізу, виявлення дітей, які потребують додаткової підтримки, зрозуміння батьками та адміністрацією школи прогресу дитини [31, с. 5];

- Хто здійснює оцінювання? Відповідь: важливо пам'ятати, що оцінюють досягнення учня не тільки вчителі, але і сам учень повинен оцінити свої досягнення, а також досягнення інших учнів;

- Як проводити оцінювання? Відповідь: оцінювання здійснюється на основі розроблених та затверджених критеріїв, які вчитель має пояснити учням на початку навчання;

- Що оцінювати? Відповідь: уміння представляти набуті знання, спосіб виконання завдань, результати та метод досягнення цілей, рівень володіння учнями компетенціями та інше;

- Яка мета оцінювання? Відповідь: діагностика складнощів, мотивація та підтримка успіхів у досягненні навчальних цілей;

- Коли проводити оцінювання? Відповідь: перед початком та під час навчання [18, с. 43].

Для забезпечення системи формувального оцінювання вчитель може користуватися моделлю вимірювання освітніх досягнень учнів, запропонованою командою міжнародного освітнього проєкту «Живемо в демократії» («Living-democracy»). Різні виміри оцінювання досягнень учнів включають три рівні.

- Вимір 1 – Підходи: учні можуть самостійно оцінити себе (самооцінка) або бути оціненими іншими (зовнішня оцінка);

- Вимір 2 – Форми: оцінювання може приймати три різні форми: оцінювання навчального процесу, оцінювання навчальних досягнень та перспектив. Кожна форма має свої переваги й недоліки;

- Вимір 3 – Стандартний підхід: для оцінки вчитель може орієнтуватися на індивідуальні стандарти (учень), цільові стандарти (мета навчання) або на соціальні стандарти (позиція учня в класі). Такий підхід, що базується на стандартах, впливає на майбутнє навчання учня [6, с. 23].

Використання формувального оцінювання на конкретному етапі буде результативним за умови дотримання вчителем певних дій:

- сформулювання об'єктивних та зрозумілих для учнів навчальних цілей;
- ознайомлення учнів з критеріями оцінювання;
- забезпечення активної участі учнів у процесі навчання;
- створення ефективного зворотного зв'язку;
- забезпечення можливості та навичок учнів аналізувати власну діяльність (рефлексія);

- коригування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання.

Цей метод розроблено в науковій літературі та закріплено в методичних рекомендаціях щодо оцінювання навчальних досягнень учнів старших класів. Оскільки мета є ключовим елементом будь-якої діяльності, для ефективного

використання потенціалу формативного оцінювання вчитель повинен керуватися науково обґрунтованими вимогами до мети уроку й технології її визначення:

1. Формулювання цілей за принципом SMART. Мета повинна бути:

- конкретно (Specific) - чітко визначеною;
- вимірною (Measurable) - можливою вимірюванням;
- досяжною (Achievable) - реальною досяжною;
- відповідною об'єктивно визначеному змісту навчання і рівню готовності

класу/групи/учня на даний момент з орієнтацією на зони найближчого розвитку за Л. С. Виготським;

- визначеною в часі (Timed/Timed-bound) - конкретно визначеною у часі.

2. Використання таксономії цілей і піраміди когнітивних цілей Б. Блума.

Наведемо приклади формулювання цілей до вивчення одного й того ж матеріалу/теми/проблеми, але на основі різних підходів (традиційного й за принципом SMART) [12, с. 23].

- Приклад 1. Тема/проблема «Здоров'я ротової порожнини людини»;

- Мета, сформульована за традиційним підходом: Учень/учениця розуміє значення гігієни ротової порожнини та дотримується відповідних правил у повсякденній практиці;

- Мета, сформульована за принципом SMART: Учень/учениця може ідентифікувати активний інгредієнт зубної пасти, пояснює, чому рекомендується двічі на день чистити зуби за допомогою стоматолога, описує, як недбала гігієна ротової порожнини призводить до погіршення загального стану здоров'я.

- Приклад 2. Тема/проблема «У світі грибів».

- Мета, сформульована за традиційним підходом: Учень/учениця знає, що світ грибів різноманітний, розуміє їхнє значення в житті людини, знає правила поведінки в природі під час збору грибів;

- Мета, сформульована за принципом SMART: Учень/учениця знає, що гриби – особливі представники живої природи, які поєднують ознаки рослин і тварин, розрізняє основні компоненти структури гриба, класифікує гриби за різними ознаками, може пояснити, чому гриби цінні для людини, тварин і рослин,

пояснює, в яких випадках гриби небезпечні для людини і чому дітям молодшого шкільного віку не можна самостійно збирати та вживати гриби. Таксономія Б. Блума гарантується на об'єднанні всіх цілей навчання в три групи:

- 1) когнітивні;
- 2) цілі формування емоційно-особистісного ставлення до навколишнього світу (сприйняття, інтереси, почуття, ставлення тощо);
- 3) цілі психомоторної області (навички письма, мовленнєві навички, фізичні та трудові тощо).

Враховуючи цільовий аспект інтегративного підходу в освіті, під час формулювання цілей уроку необхідно включати всі три групи цілей навчання. Піраміда Б. Блума є ієрархією когнітивних цілей – від найпростіших до найскладніших. Як ми бачимо, вчений визначив шість рівнів (категорій) навчальних когнітивних цілей:

1. Знання – перший рівень цілей навчання, оскільки запам'ятовування є частиною і базою для більш складних процесів порівняння, співвідношення, реорганізації, оцінювання тощо;

2. Розуміння, за думкою Б. Блума, відображається в трьох типах поведінки:

1) трансляції (від конкретного до абстрактного), тобто використанні інших термінів, символів у перекладі, переказуванні тощо;

2) інтерпретації (реорганізація ідей, виділення серед відомих ідей значущих, тлумачення зв'язків, узагальнення, пояснення, стислий переказ тощо);

3) перенесення знань (прогнозування, засноване на повзоминні напрямках, тенденціях, правилах).

Застосування означає такий рівень засвоєння навчального матеріалу, на якому дитина буде правильно застосовувати знання в ситуації, яка відрізняється від тієї, в якій вона ці знання здобула. Аналіз спрямований на виявлення окремих частин матеріалу, визначення зв'язків між ними і принципів організації, виявлення передумов, висновків, концепцій, яких автор тексту дотримується, проте не висловлює. Синтез означає вміння комбінувати елементи так, щоб отримати нове ціле, яке характеризується новизною і оригінальністю. Оцінювання – вміння

оцінювати значення певного матеріалу (твердження, художнього твору, дослідницьких даних тощо) з застосуванням чітко визначених критеріїв. Вибираючи рівень когнітивної мети, вчитель повинен виходити з можливостей учнів класу на цей момент [32, с. 13].

Дотримання зазначених вище науково обґрунтованих вимог до мети уроку й технології її визначення гарантує реалізацію системи функцій мети (і, відповідно, високий рівень результату):

- забезпечення сенсу людської активності;
- встановлення пріоритетів;
- планування і проєктування, економія витрат;
- мобілізація, активізація;
- позитивне емоційне підкріплення;
- концентрація зусиль, організація, узгодження;
- контроль.

Як будь-яка педагогічна діяльність, управління формативною оцінкою повинно здійснюватися відповідно до системи принципів:

- гуманістичного підходу – необхідно пам'ятати, що будь-яка оцінка справляє серйозний емоційний вплив на учня, тому необхідно:

- а) зосереджуватися на успіхах і досягненнях дитини;
- б) відмовитися від порівняння учня з іншими учнями.

- індивідуального підходу – необхідно створити умови для повнішого виявлення індивідуальних можливостей учнів;

- систематичності – безперервне одержання вчителем інформації про навчальні досягнення учнів на кожному етапі освітнього процесу;

- своєчасності – як свідчить практика, перший аре важливіший, ніж частота, а своєчасність контролю на певному етапі засвоєння чи окремого уроку, тому рішення про оцінювання має бути прийняте тоді, коли оцінювання може досягти поставлених цілей;

- об'єктивності – чітке визначення загальних і конкретних цілей володіння учнями всіма компонентами змісту навчального предмета; урахування вимог до

навчальних досягнень учнів з кожного предмета; обґрунтоване виділення об'єктів контролю; адекватність мети, змісту і способів перевірки вимог програм і методик; застосування науково обґрунтованих критеріїв оцінки навчальних досягнень, що передують психологічному напруженню дітей;

- дієвості – забезпечення гнучкості і конструктивності в оцінюванні навчальних досягнень і використанні отриманих результатів для оптимізації освітнього процесу;

- методичної різноманітності – використання різноманітності оцінювальних технологій для збирання інформації [28, с. 41];

- інформаційної – доведення до основного суб'єкта освітнього процесу – учня – суспільних очікувань (обов'язкових очікуваних результатів) в адаптованому для його сприйняття вигляді (шляхом формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей);

- діагностичної – визначення: рівня освітніх досягнень учнів; ефективності освітнього процесу;

- прогностичної – визначення: перспектив освітньої траєкторії класу загалом і окремих учнів; потреб і можливостей в оптимізації освітнього процесу;

Отже, формувальне оцінювання – різновид навчального процесу між вчителем, суб'єктом оцінювання та учнем, який має на меті формування навчального процесу з урахуванням навчальних потреб кожного учня задля більш ефективного формування необхідних знань, умінь та ставлень.

Хоча одного розуміння поняття «оцінювання» як виставлення вчителем оцінки учню як стимулу для покращення діяльності учня чи навпаки як покарання за негативну поведінку чи незнання того чи іншого матеріалу замало. В даному випадку тут все набагато складніше, а саме правильно вибудувати змістовну взаємодію між учнем, вчителем та батьками щодо навчальних досягнень учня на підставі зрозумілих для нього поставлених цілей та завдань.

Для того, щоб «оцінювання» стало формувальним у системі своїх заходів та прийомів вчитель мусить застосувати їх на основі певних ціннісних орієнтирах. Так для успішного застосування вчителем формувального оцінювання повинен

бути організований у такий спосіб, щоб кожен учень класу, групи, аудиторії був його невід'ємною частиною, активним учасником, співрозмовником, а не пасивно відсижувався на заняттях для галочки.

Метою такого формувального оцінювання при навчальному процесі є створення такої атмосфери учителем, суб'єктом оцінювання для учнів аби вони не боялись «йти на ризик», а саме ставити запитання, робити помилки перед класом, групою, аудиторією, показувати, чого вони не вміють чи не знають. При цьому учні не соромляться обговорювати з вчителем та іншими учнями у класі, групі чи аудиторії питання, які їх цікавлять найбільше, питання, які вони не можуть вирішити самостійно та колективно вирішити ту чи іншу проблему, яка виникла у процесі навчання. Як результат і вчитель в процесі педагогічної діяльності під час формувального оцінювання навчається у самого себе та у інших учасників навчального процесу, визначає для себе кращі методи та засоби для підготовки, викладення та подачі матеріалу для кращого їх розуміння.

1.3. Види оцінювання в навчанні англійської мови у 10-11 класах НУШ

У галузі загальної середньої освіти спостерігаються активні зміни у визначенні цілей, результатів, змісту та методів організації навчального процесу. Ці трансформації базуються на методологічних і нормативних основах, які визначені в законодавстві України, таких як «Про освіту» та «Концепція Нової української школи». Протягом останніх п'яти років відбувався інтенсивний розвиток та формування нового формату загальної середньої освіти для учнів середніх класів. На даний момент у великій мірі застосовується комбінований тип навчання, який з'явився внаслідок конкретних обставин. Впровадження нового навчального матеріалу та методів навчання передбачає готовність вчителів працювати у вибіркових програмах, забезпеченні навчально-методичних матеріалів та підвищенню психологічної підготовки для використання нових засобів навчання та взаємодії з учнями [13, с. 3].

Початок реформ у системі загальної середньої освіти припадає на 2018-2019 навчальний рік, а найактивніші зміни та інновації впроваджувалися в основному з 2020 року і до сьогодні. Особлива увага була приділена викладанню іноземних мов та методам їх оцінювання. В середній школі, особливо у 10-11 класах, масово впроваджувалися нові методи, форми і засоби навчання. Ці методи сприяють активному пошуку нових або оновлених методичних підходів до організації навчального процесу. Отже, оновлення змісту навчання іноземних мов пов'язане з реалізацією стратегічних напрямків розвитку сучасної шкільної освіти, які були чітко сформульовані у державному документі «Нова школа. Простір освітніх можливостей (2016)». Ці напрямки спрямовані на розвиток навичок, які допоможуть учням в майбутньому в сучасному світі з його мультикультурним та багатонаціональним середовищем. Активна переорієнтація іноземної шкільної освіти на компетентнісний підхід до навчання є об'єктивною необхідністю [12, с. 10].

Вивчення іноземної мови у старших класах є надзвичайно важливим етапом у всьому навчальному процесі. Згідно з висловлюванням І. І. Душницької, діти, які активно займаються вивченням іноземних мов, проявляють більше уваги, концентрації, терпіння та винахідливості порівняно з їхніми ровесниками, які не зацікавлені у вивченні іноземних мов [7, с. 31].

Учні старших класів здійснюють усі види діяльності на продуктивному рівні, використовуючи основу у виконанні операцій і дій, проте враховуючи можливість самореалізації та висловлення індивідуальної думки. Діти цього віку вже можуть виявляти самостійні продуктивні (творчі) навички. Зміст навчальної діяльності повинен викликати бажання у учнів старшої школи розвивати свої лінгвістичні вміння та вільно висловлювати свою думку. При оновленні змісту та методик навчання педагогам варто враховувати те, що зараз діти цікавляться і чим їх захоплює, і тому професійно та відповідально сприймати їх подальший розвиток, який передбачає здобуття обов'язкових і очікуваних освітніх результатів, оскільки саме за досягнутими результатами можна оцінити, чи відбулися суттєві якісні зміни в системі середньої освіти [2, с. 8].

Під час вивчення іноземної мови необхідно вбудувати основи комунікативної компетенції. Для цього потрібен час, оскільки учні повинні відразу ознайомитися з мовою, яку вивчають, як засобом спілкування. Вони мають навчитися розуміти іноземну мову на слух (аудіювання), виражати свої думки за допомогою цієї мови (говоріння), читати та розуміти іншомовний текст, писати, тобто навчитися користуватися графікою і орфографією іноземної мови при виконанні письмових завдань. Щоб закласти основи кожного з названих видів мовленнєвої діяльності, необхідно накопичити мовні засоби, що забезпечать функціонування кожного з них на елементарному комунікативному рівні [5, с. 5].

Вміння успішно навчати спілкування іноземною мовою учнів старших класів, які володіють комунікативними навичками лише частково, є завданням, яке несе в собі високу важливість та велику відповідальність. Почуття пристрасті до предмету тісно пов'язане з психологічним комфортом, задоволенням і готовністю до спілкування, створеним вчителем під час навчання.

Зацікавленість та мотивація учнів до сприйняття навчального матеріалу та формування комунікативних навичок іноземною мовою є ключовим завданням. Школа розпоряджається різноманітними дидактичними іграми та нестандартними уроками. Однією з важливих умов успішної навчальної методики є використання відео та аудіо матеріалів мовою вивчення. Цей прийом є значущим для творчого розвитку особистості та дозволяє вивчати не тільки фонетичні аспекти мови та лексичний склад, але й вивчати культуру іншої країни. Доцільними методами є уроки-подорожі, уроки-фільми, проведення п'єс англійською мовою і багато інших підходів. Здійснення педагогічної майстерності вимагає від вчителя вирішення різноманітних педагогічних завдань, успішну та емоційно насичену організацію навчально-виховного процесу та отримання необхідних результатів. Однак суть педагогічної майстерності полягає в професійних та особистісних якостях, які визначають цю діяльність та забезпечують її ефективність. Справжній педагог має постійно прагнути до творчої оптимізації як професійного, так і особистісного потенціалу [13, с. 5].

Основною внутрішньою силою творчої активності учнів повинна бути творча та цілісна особистість вчителя - людини, яка відзначається неперевершеною красою в людях, природі та мистецтві. Звертання до джерел театральної діяльності надає можливість переглянути викладання ряду навчальних предметів, сформувати в собі нові якості, долучитися до елементів творчості та гри. Завдяки синтезу мистецтв утворюється цілісність соціальної і естетичної освіти та виховання, відбувається формування духовного світу особистості. Драматизація на уроках дає учням можливість моделювання різних життєвих ситуацій, а також набуття навичок подолання комунікативних проблем, уникнення конфліктних ситуацій та створення комфортного навчального середовища.

Компетентнісний підхід до навчання іншомовного спілкування проявляється передусім у процесі комунікативної діяльності, коли учні не лише здобувають певні прагматично спрямовані знання, але й активно виконують систему навчальних дій. Лише за умови, що кожен учень особисто бере участь у

цьому процесі, чітко усвідомлює функціональне призначення комунікативно спрямованих дій у комплексі з іншими навчальними діями, він зможе набути досвіду іншомовної комунікації в усній та писемній формах. Компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов учнів у всій структурі вітчизняної шкільної освіти характеризується дидактичними і методичними особливостями організації навчального процесу. На перший план вони виходять через вікові особливості учнів старших класів, які вимагають використання спеціальних форм, методів і способів презентації, активізації навчального матеріалу та засобів контролю рівня його засвоєння [12, с. 10].

Досягнення успіху у вирішенні наведених завдань значною мірою залежить від належно обґрунтованих теоретичних і методологічних засад, які служать основою для впровадження компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у шкільній освіті. Серед них можна виділити комунікативний, діяльнісний, особистісно орієнтований та культурологічний підходи, що сприяють формуванню компетентної особистості, здатної взаємодіяти з навколишнім світом за допомогою іноземних мов, враховуючи сучасні глобальні тенденції. Українська дидактика визначає 10-11 класи як третій етап, на якому учні активно розвиваються фізично та психічно, що є ключовим періодом для їхньої психічної зрілості.

Згідно з комунікативним підходом, весь процес навчання слід сприймати як специфічну діяльність учнів, яка має значення для їхньої взаємодії та спілкування. Вчителі повинні організовувати навчання так, щоб учні засвоювали правила ефективної комунікації та навички спілкування в різних ситуаціях. Цей процес можна здійснювати у різних формах, включаючи взаємодію між учнями та вчителем у межах навчально-комунікативних завдань і видів діяльності, які є важливими для комунікації. Найбільш оптимальним методом спілкування є використання мовленнєвих ситуацій [12, с. 11].

Ситуативно орієнтована специфіка організації навчального процесу передбачає необхідність визначення соціально обґрунтованих комунікативних маршрутів учнів, які сприяють їхньому зацікавленню в спілкуванні та розвитку

їхнього соціально-комунікативного досвіду. Усе це вимагає від вчителя створення спеціальних умов у формі іншомовного комунікативного середовища, де можливе навчання мовленнєвої взаємодії з визначеними цілями, відповідними вербальними і очікуваними результатами. Таке середовище сприяє формуванню у учнів комунікативних навичок виконання різних мовленнєвих дій. Визначальними для учнів 10-11 класів є такі навички: учні використовують лексику, граматику та функціональну мову на рівні A2-B1 для спілкування на відому їм тематику. Вони використовують ряд слів, фраз, смислів у неформальному та відповідно у формальному стилях у письмових завданнях. Здатні контролювати точність використання граматики, лексики і функціональної мови відповідно до вимог завдання, але іноді можуть виникати неточності. Зазначені навички є найбільш типовими універсальними комунікативними діями, якими повинні оволодіти учні в процесі вивчення іноземних мов. Мовленнєві приклади, які виконуються для досягнення мети, повинні бути аутентичними та відповідати стандартам і звичаям країни, мова якої вивчається. Такий підхід до створення змісту компетентісно орієнтованого навчання сприяє формуванню у учнів іншомовного комунікативного досвіду, який у майбутньому може удосконалюватись і надавати їм можливість адекватно відчувати себе в іншомовному соціальному середовищі [12, с.12].

Учителю слід організувати процес навчання таким чином, щоб забезпечувати розвиток у учнів навичок спілкування. Важливо не лише спонукати їх висловлювати свої думки та розуміти інших, але й досягати взаєморозуміння у мовленнєвій та культурній сферах, навіть якщо деякі аспекти іншої культури для нас не є звичними. Учні старших класів повинні мати навички обговорення соціальних явищ, ініціювання та підтримки бесіди, дотримання мовних норм під час спілкування, а також адекватного використання невербальних засобів комунікації. Учителю слід забезпечувати можливість учням чути автентичні зразки мовлення, наслідувати їх та адаптувати свої висловлення до автентичних взірців. Постійне тренування вимови, використання різних методів та прийомів, таких як звертання уваги на органи мовлення або використання римівок і

скоромовок, можуть сприяти удосконаленню навичок вимови та інтонації учнів. Цей процес може відбуватися на будь-якому етапі уроку, особливо коли учні займаються мовленнєвими вправами [5, с. 11].

Навчання лексичної складової мовлення здійснюється взаємодією з навчанням вимови і граматики. Згідно з комунікативним підходом, нові лексичні одиниці зазвичай вводяться в конкретному контексті, що надає можливість учням почути або побачити нове слово і сформулювати початкове уявлення про його значення, форму та роль у мовленні. Зазвичай нові лексичні одиниці представляються усно від вчителя, читця або в письмовому тексті під час читання.

Для семантизації нової лексики можна використовувати різні методи:

- 1) застосовувати відповідні малюнки, предмети, дії;
- 2) визначати значення з контексту;
- 3) перекладати на рідну мову.

Якщо вчителю потрібно продемонструвати предмет або дію для розкриття значення нової лексичної одиниці, це не повинно викликати у учнів надмірних асоціацій. Після такого введення лексика обов'язково повинна відпрацьовуватися в вправах і завданнях. Розробка завдань повинна відбуватися поетапно: використання лексичної одиниці у словосполученнях з раніше вивченими словами, у реченнях і мікрровисловлюваннях.

Процес опрацювання кожної лексичної одиниці в нормативному використанні передбачає різні види вправ та, відповідно, різні тривалості у часі. Важливо, щоб вправи, спрямовані на опрацювання нової лексики у мовленні, були спрямовані на комунікацію, що дозволяє учням чітко розуміти роль лексичної одиниці у мовленні [12, с. 13].

Отже, на етапі тренування особливу увагу слід приділяти освоєнню учнями значення, форми і функцій лексичних одиниць як у продуктивних, так і рецептивних видах мовленнєвої діяльності. Щоб кожна нова лексична одиниця засвоювалася міцніше, необхідно залучати для оволодіння нею слуховий, зоровий, мовленнєво-моторний і руховий аналізатори, тобто вона повинна "пройти" через чотири канали сприймання. Міцному засвоєнню лексики сприяють

частотність її використання і систематичне повторення протягом всього навчального курсу в різноманітних ситуаціях спілкування.

Навчання граматичної складової мовлення в школі порівняно з іншими етапами має свої особливості. Насамперед вони зумовлені набутим досвідом учнів у вивченні рідної мови. Цей чинник дозволяє сформувати усвідомлене розуміння окремих граматичних явищ, аналогічних яким учні вивчали у курсі рідної мови.

Багаторічна шкільна практика навчання іноземних мов свідчить про доцільність побудови навчального курсу за комунікативно-тематичним принципом. Він передбачає формування у учнів вмінь і навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності (говорінні, читанні, письмі) у межах певних тем, визначених програмою.

Таким чином, навчання дітей старших класів вимагає більш уважного та практичного підходу вчителя, індивідуального до кожного учня, особливо при вивченні іноземної мови.

РОЗДІЛ 2

ШЛЯХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗЗСО

2.1. Інструменти формувального оцінювання у вивченні іноземної мови в ЗЗСО

У вивченні іноземної мови в загальноосвітній школі в 10-11 класах застосовуються різноманітні інструменти формувального оцінювання для визначення знань, вмінь та навичок учнів. Ці інструменти допомагають вчителям відстежувати прогрес у навчанні та вчасно коригувати навчальний процес. Ось деякі з них:

Словники і граматичні тестування: учнів тестують на знання словникового запасу та граматичних правил мови. Тестування словникового запасу і граматичних знань є важливими інструментами формувального оцінювання у вивченні іноземної мови в загальноосвітній школі в 10-11 класах. Вони допомагають вчителям визначити рівень володіння мовою учнями та вчасно виявити та усунути недоліки у їхньому навчанні. Ось кілька аспектів, які можна враховувати при використанні словникових і граматичних тестів:

Оцінка словникового запасу:

Рівні словникового запасу: тести можуть оцінювати словниковий запас учнів на різних рівнях: базовому, середньому, високому. Це дозволяє вчителю визначити, чи розширити або скоротити словниковий запас уроків.

Тематичні словники: тести можуть перевіряти знання слів, пов'язаних із конкретною темою (наприклад, урок про транспорт може містити слова, пов'язані з автомобілями, поїздами тощо).

Оцінка граматичних знань:

Граматичні структури: тести можуть включати завдання, що оцінюють знання різних граматичних структур, таких як часи, способи дії, порядок слів у реченні.

Граматичні помилки: учні виправляють граматичні помилки у реченнях або сформулювати речення правильно.

Тестування розуміння тексту:

Запитання до тексту: учні відповідають на питання, що стосуються конкретного тексту. Це допомагає перевірити їхнє розуміння змісту тексту.

Порівняльне читання: тести можуть включати декілька текстів для порівняльного читання, де учні мають відповісти на запитання, порівнюючи інформацію з різних джерел. Такі тестування допомагають вчителям виявити індивідуальні проблеми учнів та планувати навчальний процес, спрямовуючи увагу на найважливіші аспекти навчання іноземної мови. Також вони надають можливість учням перевірити свої власні знання та покращити їх через самоконтроль та корекцію помилок [3, с. 12].

Усне тестування: учнів перевіряють на вміння спілкуватися усно, включаючи навички вимови, вживання словникового запасу та граматичних структур. Цей метод дозволяє вчителю оцінити рівень усного володіння мовою учнів та їхню здатність ефективно спілкуватися в різних ситуаціях. Ось кілька способів, які можна використовувати для усного тестування в іноземній мові:

Розмовні ситуації: учнів тестують на їхню здатність взаємодіяти в певних реальних чи умовних ситуаціях, таких як у ресторані, в аеропорту, у магазині тощо. Вони можуть грати ролі імітуючи реальні ситуації спілкування на іноземній мові.

Діалоги та дебати: учнів спонукають до проведення діалогів на різні теми або до участі в дебатах. Це допомагає розвивати навички висловлювання своїх думок та аргументації.

Монологічні висловлювання: учнів запрошують розповісти про певну тему, розповісти про свої захоплення, подорожі чи інші особисті аспекти. Це допомагає перевірити їхню здатність будувати логічні висловлювання.

Аудіювання та розуміння мовлення: учні слухають аудіофайли або вчителя та відповідати на питання стосовно слуханого матеріалу. Це допомагає перевірити їхню здатність розуміти іноземну мову в усній формі.

Ігрові завдання: використання ігор та ігрових завдань може зробити процес усного тестування цікавішим і захопливішим для учнів. Наприклад, ігрові ситуації можуть бути створені для перевірки здатності учнів використовувати мову в реальних віртуальних чи імітованих ситуаціях.

Виразність та вимова: учнів оцінюють за їхню вимову та виразність мовлення. Вчителі можуть проводити аудіозаписи та визначати рівень вимови та акцентуації. Усне тестування допомагає вчителям зрозуміти, наскільки добре учні можуть застосовувати свої знання та навички у реальних комунікативних ситуаціях. Це також сприяє розвитку навичок активного слухання, відповідальності за власний вислів, та збільшенню впевненості у власних силах при спілкуванні на іноземній мові [19, с. 8].

Письмові роботи: це може бути все від коротких тематичних вправ до великих есе, які перевіряють навички письма, лексику та граматику. Письмові роботи - це важливий інструмент формуального оцінювання у вивченні іноземної мови в загальноосвітній школі в 10-11 класах. Цей метод дозволяє учителю оцінити навички учнів у письмовій мові, їхні навички граматики, лексики, а також їхню здатність структурувати та виражати думки на письмі. Ось кілька способів використання письмових робіт як інструменту формуального оцінювання:

Тематичні есе та твори: учні пишуть есе або твори на різні теми, що стосуються їхньої життєвої діяльності, інтересів, подорожей тощо. Це сприяє розвитку їхньої творчості та навичок структурування тексту.

Листи та електронні повідомлення: учні відтворюють ситуації віртуального спілкування, пишучи листи або повідомлення електронною поштою. Це сприяє розвитку навичок офіційного та неофіційного листування.

Аналіз текстів: учні аналізують текст і аналізують літературні чи інші тексти на предмет граматичних конструкцій, лексики, структури речень тощо.

Граматичні та лексичні вправи: письмові вправи можуть включати заповнення пропусків у реченнях, правопис слів, вибір правильного варіанту слів чи конструкцій.

Звіти про проекти та дослідження: учні пишуть звіти про свої проекти, дослідження, включаючи опис методології, результати, висновки та рекомендації.

Тести на висловлювання думок: учні відповідають на питання, які вимагають вираження їхньої особистої думки на певну тему. Це сприяє розвитку аргументації та логічного викладу [16, с. 43].

Письмові роботи дозволяють учителю оцінити рівень володіння мовою учнями на більш глибокому рівні, враховуючи їхню здатність виражати складні думки та аналізувати інформацію. Також вони дають учням можливість вдосконалити свої навички письма та виправити граматичні та структурні помилки через процес перегляду та редагування своїх текстів [16, с. 47].

Аудіювання: учнів тестують на розуміння усного мовлення, слухаючи аудіофайли або розмовляючи з вчителем або один з одним. Цей метод дозволяє вчителю оцінити здатність учнів розуміти усне мовлення на іноземній мові, їхню спроможність розрізняти різні аспекти мовлення, такі як вимова, інтонація, темп мовлення, а також їхню здатність відповідати на питання та розуміти основний зміст текстів.

Ось кілька способів, які можна використовувати для аудіювання як інструменту формувального оцінювання:

Аудіо-тексти та розуміння в мовленні: учні слухають аудіо-тексти різної природи, такі як інтерв'ю, розмови, новини, розповіді, і відповідають на питання, пов'язані з аудіо-записом. Це може включати в себе розуміння деталей, загального змісту, відношень між персонажами тощо [16, с. 51].

Запитання до аудіо-текстів: учні слухають короткі аудіо-тексти та відповідають на питання, пов'язані з цими текстами. Це вимагає від них виявлення ключових моментів у тексті та розуміння контексту.

Заповнення пропусків: учні слухають аудіо-текст з пропущеними словами чи фразами і повинні вибрати правильний варіант, щоб заповнити пропуски [32, с. 9].

Аудіо-диктант: вчителі можуть читати текст на іноземній мові, а учні повинні записати його на папір. Це допомагає перевірити їхню здатність правильно сприймати та записувати слова.

Розуміння змісту публічних виступів: учні слухають публічні виступи чи інтерв'ю з відомими особистостями та відповідають на питання, пов'язані з цими виступами. Це може допомогти розвинути їхню здатність аналізувати висловлення та поглиблювати своє розуміння мови в реальних ситуаціях спілкування.

Аудіювання дозволяє вчителю здійснювати оцінювання на різних рівнях важливих навичок, таких як слухання, розуміння, виразне мовлення та аналіз мовлення. Це також може стати основою для подальших уроків, де можна розвивати навички обговорення, аргументації та висловлення особистої думки на основі прослуханих матеріалів [32, с. 3].

Читання: тестування навичок читання може включати в себе розуміння текстів, відповіді на питання про текст або аналіз тексту. Читання є одним з ключових навичок у вивченні іноземної мови, і це може бути ефективним інструментом формування оцінювання в загальноосвітній школі в 10-11 класах. Читання допомагає учням розвивати розуміння текстів, збагачувати словниковий запас, розвивати навички аналізу та критичного мислення. Ось кілька способів використання читання як інструменту формування оцінювання:

Розуміння змісту текстів: учні читають короткі текстові уривки або статті та відповідати на питання, пов'язані з цими текстами. Питання можуть стосуватися деталей, загального змісту, основних ідей тощо.

Аналіз тексту: учні аналізують текст на предмет структури, стилістики, вживання граматичних конструкцій тощо. Вони можуть відповісти на питання про структуру тексту, стиль автора, його мету тощо [19, с. 27].

Лексичні вправи: учні вивчають нові слова та вирази через читання текстів. Після цього їх можна попросити використовувати ці слова у власних реченнях чи коротких творах.

Порівняльне читання: учні читають кілька текстів на одну тему та порівнювати їх. Це може включати порівняння ідей, підходів до теми, аргументів тощо.

Літературні тексти: використання вивчення художніх та нехудожніх текстів (віршів, оповідань, статей, есе) може допомогти учням розробляти свої власні ідеї, обґрунтовувати їх та виражати власні думки [19, с. 36].

Контекстне читання: учні читають текст і виділяти ключові ідеї та деталі, що мають відношення до конкретної ситуації чи проблеми.

Читання зрозумілих та адаптованих текстів: застосування текстів, адаптованих для рівня знань учнів, може полегшити їхнє читання та розуміння матеріалу.

Використання різних видів текстів і різноманітних завдань, пов'язаних з читанням, допомагає учителю отримати об'єктивну картину знань учнів та сприяє розвитку навичок читання та розуміння тексту на іноземній мові [19, с. 45].

Рольові ігри та імітаційні завдання: учні беруть участь у рольових іграх, що допомагають розвивати навички спілкування та вживання мови у певних ситуаціях. Ці методи дозволяють учням застосовувати свої знання мови в реальних ситуаціях та розвивати навички спілкування та взаємодії з іншими. Вони також сприяють розвитку критичного мислення, творчості та емпатії. Ось кілька способів використання рольових ігор та імітаційних завдань як інструментів формувального оцінювання:

Рольові ігри: учні грають ролі реальних чи уявних персонажів та взаємодіяти мовою цих персонажів. Наприклад, вони можуть грати ролі покупця і продавця у магазині або туриста і гідя у туристичній подорожі. Вчителі можуть оцінювати їхню спроможність використовувати мовні структури та виразно мовити [21, с. 32].

Ситуативні завдання: учні виконують завдання, що імітують конкретні ситуації, наприклад, вони можуть готувати доповідь на конференції, відігравати судовий процес, допомагати з розшуком інформації тощо. Оцінка може бути

здійснена з урахуванням вміння адаптувати мову до конкретної ситуації та висловлювати думки зрозуміло та переконливо.

Рольові імітації: учні імітують реальні ситуації, такі як інтерв'ю з відомою особистістю, реальний виступ у новинах або ток-шоу. Вони можуть виграти роль журналіста, актора чи вченого та вести бесіду на іноземній мові. Оцінка може бути здійснена з урахуванням точності і правильності мовлення, виразності та спонтанності відповідей [21, с. 34].

Театралізовані вистави: учні створюють театралізовані вистави на іноземній мові, що вимагає співпраці, командної роботи та використання мовних навичок. Вчителі можуть оцінювати якість вистави, виразність мовлення та здатність учнів вільно виражати себе мовою [41, с. 3].

Рольові гри онлайн: використання інтерактивних ігор та віртуальних світів може стати цікавим способом навчання та оцінювання. Учні можуть грати ролі персонажів у віртуальних ситуаціях та взаємодіяти з іншими учасниками в грі.

Рольові ігри та імітаційні завдання допомагають учням розвивати практичні мовні навички та впевненість в спілкуванні на іноземній мові, а також сприяють формуванню комунікативної компетентності. Оцінювання може бути здійснене через спостереження вчителя, анкетування членів групи, взаємну оцінку або портфоліо проектів.

Проекти та презентації: учні працюють над проектами або підготовлювати презентації на іноземній мові, що дозволяє їм розвивати навички публічного виступу та письмової презентації. Ці методи дозволяють учням показати свої навички мовлення, досліджувати теми глибше, розвивати критичне мислення, сприяють розвитку комунікативної та презентаційної компетенції. Ось деякі способи використання проектів та презентацій як інструментів формувального оцінювання:

Тематичні презентації: учні готують презентації на певну тему, пов'язану з культурою, історією, географією країни, літературою чи будь-якою іншою аспектом мови. Вони можуть представляти свої проекти перед класом або навіть ширшою аудиторією [29, с. 32].

Дослідницькі проекти: учні вивчають та представляють свої дослідження на певну тему, пов'язану з історією мови, культурою чи сучасністю країни, де говорять на іноземній мові.

Творчі проекти: учні створюють та представляють свої творчі роботи, такі як вірші, оповідання, пісні або навіть фільми на іноземній мові.

Мультимедійні презентації: використання слайдів, відео, аудіозаписів та інших мультимедійних елементів у презентаціях може зробити їх більш захопливими та зрозумілими для аудиторії [29, с. 38].

Групові проекти: учні працюють у групах, щоб створити спільний проект чи презентацію. Це сприяє розвитку навичок співпраці та комунікації.

Електронні портфоліо: учні створюють електронні портфоліо, де вони зберігають свої проекти, презентації, та інші творчі роботи. Це дає можливість учням показати свій прогрес протягом року [29, с. 41].

Оцінювання за оціночною сіткою: використання оціночних сіток або критеріїв оцінювання може допомогти визначити якість презентацій і проектів, звертаючи увагу на критерії, такі як якість мовлення, зміст, оформлення тощо [6, с. 81].

Проекти та презентації дозволяють учням виявити свою творчість, дослідницькі навички та здатність ефективно спілкуватися на іноземній мові. Ці методи оцінювання можуть стати стимулом для учнів брати участь у навчальному процесі та розвивати свої здібності в мові.

Портфоліо: учні створюють портфоліо своїх робіт, яке містить їхні досягнення, творчі завдання, письмові роботи тощо. Цей метод дозволяє учням відстежувати свій академічний прогрес, відображати свої досягнення, спостереження та творчі зусилля у протязі певного періоду навчання. Портфоліо може включати в себе різноманітні матеріали, такі як тематичні презентації, есе, проекти, дослідницькі роботи, відео-або аудіозаписи, твори та інші види творчих робіт. Вотсь кілька переваг використання портфоліо як інструменту формувального оцінювання:

Індивідуалізація: кожен учень створює своє власне унікальне портфоліо, яке відображає його індивідуальний навчальний шлях, інтереси та здібності.

Процес оцінювання: портфоліо дозволяє вчителю оцінювати не тільки кінцеві результати, але й процес розвитку учня. Вчителі можуть відстежувати зміни у роботах учня, спостерігати за його зростанням у навчанні та розвитку навичок [16, с. 41].

Залучення батьків: батьки можуть бути залучені до оцінювання, відстежуючи прогрес своєї дитини через перегляд її портфоліо. Це створює сприятливі умови для співпраці між вчителем, учнем та батьками.

Рефлексія та самооцінка: учні відстежують свій власний прогрес, використовуючи портфоліо для рефлексії та самооцінки. Вони можуть переглядати свої роботи та визначати, як вони зросли як мовці та студенти [16, с. 53].

Розвиток критичного мислення: створення портфоліо може включати в себе аналіз робіт, вибіркоче включення матеріалів та обговорення, що допомагає учням розвивати критичне мислення.

Підготовка до майбутньої роботи: вміння створювати портфоліо є важливою навичкою, корисною для майбутньої роботи та навчання, де люди повинні продемонструвати свої досягнення та навички.

Загалом, портфоліо сприяє розвитку самостійності, творчості, комунікативних навичок та рефлексії, що є важливими компонентами успішного навчання іноземних мов [17, с. 22].

Самооцінювання та взаємооцінювання: учні оцінюють свої власні роботи або роботи однокласників, що сприяє розвитку їхніх аналітичних навичок та критичного мислення. Ці методи дозволяють учням взяти активну участь у власному навчанні, розвивати самостійність, критичне мислення та відповідальність за власний прогрес. Ось як самооцінювання та взаємооцінювання можуть бути використані у процесі навчання іноземної мови:

Самооцінювання:

Самооцінювальні листи: учні оцінюють свої навички, визначати свої слабкі та сильні сторони, а також визначати, які аспекти мови їм потрібно покращити. Це може включати в себе граматичні навички, навички аудіювання, читання, письма та усного спілкування.

Цілі та плани: учні встановлюють особисті цілі щодо вивчення мови та створювати плани, як досягти цих цілей. Вони можуть відстежувати свій прогрес у досягненні цих цілей.

Рефлексія: учні рефлексують над своїм навчанням, розмірковуючи про те, як вони впоралися із завданнями та які вони вивчили у процесі навчання.

Взаємооцінювання:

Групові проекти: учні оцінюють роботу своїх однокласників у групових проектах, визначаючи внесок кожного учасника та якість його співпраці в групі.

Парні активності: учні оцінюють виступи своїх партнерів під час парних або групових активностей, таких як рольові ігри чи обговорення тем.

Оцінювання презентацій: учні взаємно оцінюють презентації, роблені іншими учнями. Вони можуть оцінювати якість презентацій, зміст, ясність мовлення та відповіді на питання.

Пірне оцінювання робіт: учні оцінюють один одного за написані твори, есе чи інші творчі завдання. Вони можуть надавати конструктивну критику та вказівки щодо подальших покращень.

Взаємна підтримка: учні взаємно допомагають один одному, надаючи поради, як покращити вивчення мови та розвивати навички.

Самооцінювання та взаємооцінювання створюють сприятливі умови для залучення учнів до навчання, допомагаючи їм виявляти свої сильні та слабкі сторони, розвивати вміння самостійно аналізувати свої досягнення та сприймати конструктивну критику від своїх однолітків. Це сприяє розвитку саморефлексії, відповідальності та активної участі у навчальному процесі [29, с. 64].

Отже, ці різноманітні інструменти та методи дозволяють вчителям отримати повну картину навчальних досягнень учнів і вчасно реагувати на їхні потреби та недоліки в навчанні.

Інструменти та методи формувального оцінювання, використовувані у вивченні іноземної мови в загальноосвітніх школах в 10-11 класах, є важливою складовою сучасної освітньої системи. Ці методи надають можливість не лише оцінювати знання учнів, але й сприяють їхньому зростанню та розвитку як особистостей.

Словники та граматичні тестування допомагають учням закріплювати основні лексичні та граматичні структури мови. Усне та письмове тестування дають можливість перевірити навички спілкування та вміння конструювати аргументовані висловлювання.

Аудіювання та читання сприяють розвитку навичок розуміння на слух та читання з контекстом. Рольові ігри та імітаційні завдання допомагають учням впроваджувати мову в життєві ситуації, розвиваючи навички комунікації та творчості.

Проекти, презентації та портфоліо відкривають простір для творчого самовираження, дослідження та власного внеску у навчання. Самооцінювання та взаємооцінювання сприяють розвитку внутрішньої мотивації, підвищуючи відповідальність та автономію учнів у навчальному процесі.

Загалом, ці інструменти не лише допомагають визначити рівень знань учнів, але й сприяють їхньому глибокому розумінню та володінню іноземною мовою. Вони створюють стимулюючий середовище для навчання, дозволяючи учням розвивати критичне мислення, творчість, співпрацю та самостійність – навички, які є важливими для їхнього успішного майбутнього.

Усі навички під час використання вчителем усіх цих інструментів учень добре запам'ятовує, поглиблюється у вивчення тієї чи іншої теми з іноземної мови, що покращує краще засвоєння матеріалу учнями та збільшує подальший інтерес до проведення відповідного типу уроку.

Тому застосування таких прийомів є найбільш доцільним у використанні сучасної системи освіти та сучасної системи викладання в школах, адже часи змінюються, а тому і методи та інструменти вивчення іноземних мов також

повинні змінюватись, і ти з часом в ногу, постійно модернізуватись та покращуватись.

2.2. Самооцінювання, взаємооцінювання та рефлексія у вивченні іноземної мови в ЗЗСО

Самооцінювання, взаємооцінювання та рефлексія вивчення іноземної мови в загальноосвітній школі в 10-11 класах є ключовими аспектами формувального навчання. Ці методи не лише допомагають учителям отримати об'єктивні відгуки про знання та вміння учнів, але й сприяють активній участі учнів у власному навчанні, розвитку їхніх навичок самостійності та відповідальності за власний навчальний процес.

Самооцінювання:

Оцінка знань: учні самостійно визначають рівень своїх знань і вмінь, враховуючи граматику, лексику, навички аудіювання, читання, усного та письмового мовлення. Самооцінювання через оцінку знань є важливим методом формувального оцінювання у вивченні іноземної мови в загальноосвітній школі в 10-11 класах. Цей підхід спрямований на залучення учнів до активної участі у власному навчанні та відповідальності за власний навчальний процес. Оцінка знань як частина самооцінювання має кілька ключових аспектів:

Самооцінка:

Індивідуалізація: учні оцінюють свій власний рівень знань, враховуючи граматичні структури, словниковий запас, навички читання, письма та усного мовлення.

Своєчасність: учні визначають, наскільки вони засвоїли матеріал після закінчення конкретної теми чи уроку, що дозволяє їм вчасно виправляти помилки [22, с. 31].

Формування самосвідомості:

Спрямованість на покращення: оцінка знань допомагає учням визначити слабкі місця та зосередитися на їх вдосконаленні.

Стимулювання переваг: учні також виділяють свої сильні сторони, що стимулює їх до подальшого розвитку та самосприйняття як мовців.

Активна участь:

Відповідальність: учні беруть на себе відповідальність за вивчення матеріалу, визначаючи, наскільки добре вони його засвоїли.

Залученість: залученість учнів до власної оцінки підвищує їхню зацікавленість у навчанні, що може поліпшити їхні навички [22, с. 23].

Формування імпульсу до розвитку:

Саморозвиток: оцінка знань стимулює учнів до самостійного вивчення матеріалу, що може сприяти їхньому професійному та особистісному росту.

Цілеспрямованість: учні визначають конкретні цілі та завдання для покращення своїх знань, що робить навчання більш цільовим та ефективним.

Оцінка знань через самооцінювання надає можливість учням активно брати участь у вивченні іноземної мови, розвиваючи їхню самостійність, відповідальність та бажання досягати високих результатів. Цей метод створює сприятливу атмосферу для вдосконалення навичок та досягнення успіху в навчанні мови.

Оцінка прогресу: учні відстежують свій власний прогрес у вивченні мови, визначаючи, які навички вони покращили та в чому потрібно ще працювати [32, с. 6].

Самооцінювання через оцінку прогресу є важливим методом формувального оцінювання у вивченні іноземної мови в загальноосвітній школі в 10-11 класах. Цей підхід дозволяє учням активно стежити за своїм розвитком і визначати власні досягнення та слабкі сторони в процесі вивчення мови. Оцінка прогресу має кілька ключових аспектів:

Оцінка індивідуального розвитку:

Оцінка навичок: учні оцінюють зміни у своїх навичках, включаючи граматику, лексику, аудіювання, читання, письмо та усне мовлення.

Визначення зручності: оцінка прогресу допомагає учням визначити, наскільки комфортно вони відчують себе у вивченні мови, і визначити, як поліпшити свою самостійність [12, с. 37].

Формування самосприйняття:

Підтримка самооцінки: учні бачуть свій власний розвиток, що підтримує позитивне самосприйняття і стимулює їх до навчання.

Стимулювання досягнень: відстеження прогресу стимулює учнів до досягнень та розвитку своїх здібностей у мові.

Активна участь:

Цілеспрямованість: оцінка прогресу допомагає учням визначити конкретні цілі та завдання для покращення своїх знань та навичок.

Самоконтроль: вона сприяє самоконтролю та сприйняттю відповідальності за свій власний успіх у вивченні мови.

Формування метапізнання:

Рефлексія: оцінка прогресу дозволяє учням ретельно рефлексувати над своїм власним розвитком і вивчати, як їхні зусилля впливають на навчання.

Саморегуляція: цей метод надає можливість учням розвивати навички саморегуляції, допомагаючи їм адаптувати свої стратегії навчання відповідно до власних потреб.

Оцінка прогресу вивчення мови через самооцінювання сприяє залученню учнів до навчання, розвиває їхнє самосвідоме ставлення до навчання та сприяє формуванню навичок, які є ключовими для їхнього успішного навчання та майбутньої кар'єри [8, с. 42].

Фіксація помилок: аналізуючи власні помилки, учні орієнтуються на те, що саме потрібно вдосконалювати, і зосередитися на цих аспектах. Фіксація помилок через самооцінювання є важливим та ефективним методом формувального оцінювання у вивченні іноземної мови в загальноосвітній школі в 10-11 класах. Цей підхід дозволяє учням активно залучатися до виправлення своїх помилок та вдосконалення своїх навичок, що сприяє покращенню рівня їхньої мовної компетенції. Фіксація помилок має кілька ключових аспектів:

Самостійне виявлення помилок:

Свідомість: учні навчаються свідомо визначати та фіксувати свої граматичні, лексичні або структурні помилки, розуміючи їхні причини.

Аналіз: вони можуть розібрати, чому деякі помилки виникають, і приймати заходи для їхнього уникнення у майбутньому.

Оцінка ступеня помилки:

Важливість: учні визначають, які помилки є ключовими і потребують негайної уваги, а які можна виправити на пізніших етапах навчання.

Причини: розуміння причин помилок допомагає учням уникати їх у майбутньому, враховуючи отримані відзнаки за роботу.

Співпраця з іншими:

Взаємооцінка: учні обмінюються роботами та оцінювати помилки одне одного, надаючи конструктивний фідбек.

Групова Робота: працюючи в групах, вони взаємно навчають одне одного, допомагаючи виправити помилки та надаючи підтримку.

Самоконтроль та самокерування:

Саморегуляція: учні навчаються контролювати свої дії та звертати увагу на свої помилки, навчаючись саморегулювати своє вивчення.

Самокерування: цей метод сприяє розвитку навичок самокерування, що може бути корисним як у навчанні, так і в майбутньому житті.

Фіксація помилок через самооцінювання допомагає учням розвивати свої аналітичні та самокерівництва навички, покращує їхню мовну компетенцію та сприяє більш ефективному вивченню іноземної мови. Цей метод сприяє вдосконаленню навичок у майбутньому та надає учням можливість стати більш самостійними та впевненими мовцями [32, с. 13].

Взаємооцінювання:

Групові проекти: учні оцінюють внесок своїх однокласників у групові проекти, сприяючи розподілу ролей та відповідальності.

Партнерська оцінка: учні взаємно оцінюють свої виступи під час парних чи групових активностей, надаючи конструктивний фідбек.

Взаємооцінювання є важливим та ефективним методом формувального оцінювання в навчанні іноземних мов у загальноосвітніх школах в 10-11 класах. Цей підхід активно залучає учнів до навчального процесу, створюючи сприятливе

середовище для навчання та розвитку навичок мовлення. Ось декілька ключових аспектів взаємооцінювання:

Розвиток емпатії та розуміння:

Взаєморозуміння: учні краще розуміють виклики, з якими стикаються їхні однокласники, і надавати змістовний та конструктивний фідбек на основі спільних навчальних досвідів.

Співпереживання: взаємооцінювання сприяє розвитку емпатії, що стимулює більше глибоке та дбайливе сприйняття навчання.

Активна участь та співпраця:

Взаємодопомога: учні дають поради та вказівки одне одному, допомагаючи в розв'язанні труднощів у вивченні мови.

Групові проекти: взаємооцінювання сприяє ефективній роботі в групах, оскільки учні можуть взаємно визначати свої сильні та слабкі сторони, допомагаючи одне одному зростати як мовці [7, с. 33].

Розвиток критичного мислення:

Аналіз: учні вчаться критично оцінювати роботи своїх колег, надаючи конструктивний фідбек, що сприяє глибшому розумінню мовних аспектів.

Самоконтроль: взаємооцінювання сприяє самоконтролю, оскільки учні повинні бути об'єктивними та справедливими при оцінюванні своїх однокласників [7, с. 39].

Розвиток спроможностей:

Розвиток лідерських властивостей: учні стають лідерами в роботі групи, взявши на себе відповідальність за процес взаємооцінювання.

Розвиток ефективної зворотного зв'язку: взаємооцінювання сприяє розвитку вміння надавати якісний та корисний зворотний зв'язок, що є цінною навичкою в будь-якому майбутньому професійному оточенні.

Взаємооцінювання сприяє розвитку критичного мислення, саморегуляції та співпраці, що робить його важливим інструментом формування оцінювання в процесі вивчення іноземної мови в середній школі. Цей метод допомагає учням

розвивати свої навички та впевненість у власних здібностях, сприяючи їхньому успіху як в навчанні, так і в подальшому житті.

Рефлексія:

Аналіз уроків: учні рефлексують над уроками, визначаючи, які завдання були цікавими та корисними для їхнього вивчення мови.

Спостереження за прогресом: учні спостерігають за власним розвитком та записувати досягнення, щоб мати чітку картину свого вивчення мови з часом.

Самооцінювання, взаємооцінювання та рефлексія надають учням можливість активно залучатися до власного навчання, розвивати навички самоконтролю та допомагають визначити шляхи для подальшого удосконалення. Ці методи не лише сприяють формуванню вмінь мовлення, але й розвивають критичне мислення, самосвідомість та відповідальність за власний навчальний успіх [11, с. 56].

Рефлексія - це процес активного задуму та самоаналізу, який дозволяє учням ретельно розглядати та оцінювати свій власний навчальний досвід. У контексті вивчення іноземної мови в загальноосвітніх школах 10-11 класів, рефлексія є цінним методом формувального оцінювання. Ось, як вона може бути використана:

Самооцінювання та саморефлексія:

Своєчасне виявлення проблем: учні визначають, з якими частинами мови вони мають труднощі та які аспекти потребують подальшого вивчення.

Розуміння власних потреб: рефлексія сприяє зрозумінню власних потреб у вивченні мови та сприяє розробці індивідуалізованих навчальних підходів.

Фіксація прогресу:

Заохочення досягнень: учні відзначають свої досягнення та успіхи, що додає їм мотивації для подальшого вивчення мови.

Захист Сильних Сторін: рефлексія допомагає учням визначити свої сильні сторони та використовувати їх для досягнення високих результатів.

Взаємооцінювання та групова рефлексія:

Обговорення та діалог: учні обговорюють свої навчальні досвіди та розвивати культуру спільної рефлексії через групові дискусії.

Спільне виявлення проблем: рефлексія у групі допомагає виявити загальні труднощі та знайти колективні шляхи їх вирішення.

Розвиток критичного мислення:

Аналіз навчальних стратегій: учні оцінюють ефективність своїх методів вивчення та розробляти кращі стратегії для подальшого успіху.

Виявлення точок зростання: рефлексія допомагає визначити області, в яких можливий розвиток, що стимулює учнів до самостійного навчання [35, с. 5].

Отже, у вивченні іноземної мови в загальноосвітніх школах в 10-11 класах, впровадження методів самооцінювання, взаємооцінювання та рефлексії виявляється надзвичайно важливим. Ці методи не лише допомагають в оцінці академічних досягнень, але й відіграють ключову роль у розвитку загальних навичок учнів та їх мовної компетенції.

Самооцінювання дозволяє учням бути свідомими своїх навчальних досягнень та слабкостей. Цей метод спонукає до самостійності, відповідальності та вірити у власні можливості. Учні можуть активно визначати свій рівень знань та вмінь, ставити конкретні цілі та працювати над їх досягненням.

Взаємооцінювання сприяє розвитку співпраці та толерантності серед учнів. Взаємне надання фідбеку надає можливість вчитися одне від одного, а також вчити вмінню слухати та приймати критику. Цей метод відкриває шлях до колективного розвитку, допомагаючи кожному учневі вірити в себе та своїх однокласників.

Рефлексія дозволяє учням осмислювати свій власний навчальний досвід. Це процес, який вчить їх самоаналізу, аналізу своїх досягнень та розуміння своїх помилок. Рефлексія сприяє розвитку критичного мислення та вмінню виявляти сильні та слабкі сторони в навчанні.

Враховуючи ці аспекти, можна зробити висновок, що самооцінювання, взаємооцінювання та рефлексія є необхідними інструментами формування

оцінювання в навчанні іноземних мов. Вони не лише сприяють академічному зростанню, але й розвивають навички самостійності, співпраці, критичного мислення та взаєморозуміння, що є надзвичайно важливими в умовах сучасного освітнього середовища.

А саме учні працюють та виконують різні типи завдань у групах, що допомагає їм краще соціалізуватись серед таких же учнів як вони. А в процесі само оцінювання та рефлексії учні можуть краще дізнатись про те, чи правильний підхід до вивчення матеріалу вони вибрали, чи досконало знали матеріал, чи зможуть вони конкурувати з іншими учнями в класі, які краще та швидше засвоюють матеріал, чи можуть зіставити конкуренцію іншим, чи можуть робити висновки над своїми помилками та виправляти їх.

Тому ці інструменти є дуже важливими при вивченні учнями теми уроку, тому що ці інструменти звертають учнів на більш відповідальне ставлення до вивчення того чи іншого уроку, аби краще себе проявити як особистість, а також як частинку соціума в класі.

2.3. Специфіка запровадження формувального оцінювання під час вивчення іноземної мови онлайн

Запровадження формувального оцінювання під час вивчення іноземної мови онлайн у 10-11 класах має свої особливості, які вимагають уваги та адаптації методів та засобів оцінювання. Ось кілька ключових аспектів, які слід враховувати при впровадженні формувального оцінювання в онлайн-навчанні іноземної мови:

Ефективність інтерактивних засобів: відеоуроки та аудіоматеріали: використання відеоуроків і аудіоматеріалів може полегшити вивчення мови та забезпечити можливість учням слухати мову в автентичних ситуаціях.

Інтерактивні вправи та гри: використання онлайн-ігор та вправ може стати цікавим способом навчання, а також сприяти вивченню мови в ігровій формі.

Оцінювання навичок зорового та аудійного розуміння:

Тести з вибором відповідей: створення тестів, які оцінюють зорове та аудійне розуміння, може допомогти визначити рівень учнів у цих навичках.

Аудіо- та відеозаписи для аудіювання: використання аудіо- та відеозаписів для завдань з аудіювання може стати корисним методом оцінювання навичок слухання [28, с. 13].

Оцінювання говоріння та письма:

Онлайн групові дискусії: запровадження дискусійних форумів або онлайн-групових обговорень може стати способом оцінювання усного висловлювання.

Письмові завдання та есе: задачі на письмо, есе та статті можна здійснювати через онлайн-тексти або блоги, де вчителі можуть оцінювати та коментувати роботи учнів.

Формативний фідбек та оцінювання в процесі:

Онлайн тестування у реальному часі: використання онлайн-інструментів для тестування в реальному часі дозволяє вчителю негайно надавати зворотний зв'язок учням.

Онлайн журнали та платформи: використання онлайн-журналів та спеціалізованих платформ для оцінювання дозволяє зберігати і відстежувати прогрес учнів [33, с. 4].

Сприяння активному залученню:

Колективні проекти: онлайн-проекти, які включають у себе співпрацю учнів, можуть сприяти вивченню та оцінюванню спільних зусиль учнів.

Оцінювання креативності: онлайн-завдання, які стимулюють учнів до креативного вираження своїх думок, можуть бути оцінені за рівнем оригінальності та творчості.

Отже, враховуючи ці аспекти, формувальне оцінювання в онлайн-навчанні іноземної мови в 10-11 класах стає ефективним інструментом, який сприяє активному навчанню, залучає учнів до процесу та надає можливість отримати зворотний зв'язок для подальшого розвитку навичок мовлення.

Тому використання онлайн навчання з однієї сторони не є таким ефективним, як спілкування учня безпосередньо із вчителем на уроці, але з іншої сторони – покращує та спрощує процес навчання та комунікації учня із вчителем. Адже в сучасному суспільстві діти вже не можуть обійтися без використання різноманітних гаджетів та інтернету, тому цей спосіб навчання є ще одним методом заохочення учнів до навчання.

Так кожен вчитель в наше сьогоденні мусить також пристосовуватись до нових технологій та до мережі інтернет, щоб ефективно використовувати дані ресурси під час проведення ними онлан уроків, семінарів, консультацій.

2.4. Експериментальна перевірка ефективності запровадження формувального оцінювання під час вивчення іноземної мови в закладах ЗЗСО

Після аналізу теоретичних умов розвитку шляхів оптимізації формувального оцінювання та визначення практичних методів досягнення цієї мети було проведено педагогічний експеримент. Ця спроба перевірити ефективність використання певних підходів, засобів, інструментів та навчальних матеріалів Формувального оцінювання була здійснена під час переддипломної практики в Хмельницькому ліцеї №3. Цей експеримент був проведений у двох 10-их класах цього навчального закладу, де навчання англійської мови здійснюється за підручником О.Карпюк.

Протягом періоду практики, відповідно до календарного плану, учні повинні були опанувати матеріали з теми "People and Relationships", яка входить до першого розділу підручника.

Свою роботу розпочав з методу спостереження, особисто відвідавши кілька уроків помітив, що вчителі недостатньо використовували методи формувального оцінювання. Було проведено бесіду з моїм вчителем щодо доцільності, ефективності та періодичності застосування методів формувального оцінювання. Також було проведено бесіду з учнями двох класів щодо поняття формувального оцінювання та його ефективності у використанні під час навчання. В результаті виявилось, що як і вчитель, так і учні мало знайомі з цими термінами та досить рідко використовують його у практиці.

Експеримент з методами формувального оцінювання у 10-их класах загальноосвітньої школи розпочався з використання презентацій. Учні були залучені до створення презентацій на різноманітні теми, пов'язані з навчальним матеріалом. Кожен учень вибирав тему, яка зацікавила його, та підготував презентацію, використовуючи відповідні інформаційні джерела.

Під час створення презентацій учні не лише розглядали основні аспекти теми, але й додавали соціокультурний контекст, який вони вивчали на уроках.

Такий підхід дозволяв їм не лише продемонструвати знання теорії, але й вміння застосовувати ці знання у реальних ситуаціях.

Крім того, після презентацій учні взаємодіяли між собою та обговорювали теми, які були представлені. Цей процес сприяв обміну думками та досвідом, а також допомагав учням поглибити свої знання через аналіз інших презентацій.

Важливою частиною експерименту було також формування критеріїв оцінювання презентацій. Вчитель та учні спільно визначали критерії оцінювання, які враховували якість змісту презентацій, глибину знань, вміння публічно виступати та ефективно взаємодіяти з аудиторією.

Після завершення етапу презентацій учні отримували не лише оцінки, але й зворотний зв'язок щодо їхніх сильних сторін та можливостей для поліпшення. Цей метод формувального оцінювання сприяв розвитку навичок взаємодії, комунікації та дослідницької активності учнів, стимулюючи їх до самостійності та креативності в навчанні.

Другий етап експерименту в 10-их класах загальноосвітньої школи передбачав використання методу портфоліо як форми формувального оцінювання. У цьому методі учні мали можливість зібрати та представити різноманітні докази свого академічного росту, використовуючи різні види робіт, проекти, творчі завдання та інші відображення їхньої навчальної діяльності.

Кожен учень мав власне портфоліо, в якому збиралася інформація про його навчальні досягнення, проекти, реферати та інші академічні матеріали. Учні також могли включати в портфоліо свої творчі роботи, малюнки, фотографії зі шкільних заходів та інші творчі вияви своєї особистості.

Ключовою частиною методу портфоліо було відображення процесу навчання та особистісного розвитку учня. Учні могли додавати свої роздуми, рефлексії та аналізи своїх навчальних досягнень. Це дозволяло їм усвідомити власний прогрес, визначити свої сильні та слабкі сторони та зробити плани для подальшого вдосконалення.

Оцінювання портфоліо відбувалося не лише з точки зору академічних досягнень учня, але й з урахуванням їхньої особистісної зрілості, творчого

підходу та вміння самостійно працювати та вчитися. Вчителі надавали конструктивний фідбек учням, допомагаючи їм розкрити свій потенціал та сприяючи розвитку їхніх навичок та вмінь.

Метод портфоліо не лише сприяв об'єктивному оцінюванню навчальних досягнень учнів, але й розвивав їхню самостійність, творчість та відповідальність за власне навчання, створюючи стимул до постійного вдосконалення.

Третім етапом експерименту в 10-их класах загальноосвітньої школи стало використання методу рефлексійних есе як форми формульованого оцінювання. У цьому методі учні мали можливість писати есе, в яких вони аналізували свої власні думки, враження, досвід і знання щодо певної теми, яку вони вивчали на уроках.

Кожен учень обирав тему для свого рефлексійного есе, пов'язану із навчальним матеріалом. Учні розглядали ключові аспекти теми, аналізували власний розвиток, особистісні зміни та зростання, пов'язані з вивченням цієї теми. Вони висловлювали свої власні думки, реакції та враження, аргументуючи їх індивідуальними спостереженнями і навчальним досвідом.

Однією з важливих частин рефлексійних есе була самооцінка. Учні не лише висловлювали свої думки, але й аналізували свої сильні та слабкі сторони у вивченні теми, визначали свої досягнення та недоліки. Це сприяло їхньому внутрішньому розвитку, вмінню самостійно оцінювати свої досягнення і ставити перед собою цілі для подальшого вдосконалення.

Вчитель забезпечував конструктивний фідбек учням, вказуючи на сильні сторони їхніх робіт та надавали рекомендації для поліпшення. Цей метод формульованого оцінювання сприяв розвитку критичного мислення, аналітичних та аргументаційних навичок учнів, а також виховував в них відповідальність за власне навчання та особистісний розвиток.

Проведений експеримент з формульованого оцінювання в 10-их класах загальноосвітньої школи, який включав у себе методи портфоліо, презентації та рефлексійного есе, показав значний успіх у розвитку навчальних навичок та особистісних якостей учнів.

Використання портфоліо надало учням можливість систематизувати та відстежувати свої академічні досягнення, рефлексувати над власним розвитком та виявляти свої сильні та слабкі сторони. Цей метод стимулював їх до постійного вдосконалення та розвитку навичок самостійної роботи.

Презентації сприяли розвитку навичок публічних виступів та уміння ефективно представляти інформацію. Учні отримали можливість вивчити конкретні теми більш глибоко, намагаючись передати цю інформацію іншим зрозуміло та цікаво.

Рефлексійні есе дозволили учням аналізувати свої власні думки, переживання та досягнення щодо навчальної матерії. Цей метод сприяв розвитку критичного мислення, самооцінки та аналітичних навичок учнів.

Загальною тенденцією у проведенні цього експерименту було покращення академічних досягнень учнів, а також їхньої впевненості та зацікавленості у навчанні. Учні стали більш самостійними, креативними та впевненими у своїх можливостях. Такий підхід до оцінювання сприяв не лише покращенню навчальних результатів, але й вихованню в учнів важливих навичок та якостей, які їм знадобляться в майбутньому.

Ці методи навчання допомагають учням розвивати вміння використовувати англійську мову в різних ситуаціях та з використанням різних медійних форматів, що сприяє глибшому засвоєнню мови та розвитку креативності.

Під час підсумкового етапу було проведено повторне спостереження за результатами та проведено бесіди з вчителем та учнями щодо їх враження від використання методів формувального оцінювання. На практиці, учні експериментального класу показали себе краще, значно зріс рівень зацікавленості у відвідуванні уроків, матеріал був для учнів максимально доступний, зрозумілий та цікавий. У контрольному класі ситуація була трішки іншою – відсутність мотивації, відсутність зацікавленості в меті завдання, яке вони виконували, учні не усвідомлювали цілей уроку, їхніх помилок та завдань.

Отже, результати проведеного експериментального дослідження підтверджують, що рівень сприйняття навчального процесу у контрольному класі були значно меншими в порівнянні із експериментальним класом.

Так за результатами контрольного класу учні засвоювали матеріал уроку повільно та з небажанням вчитись. Так як за результатами експериментального класу, при використанні різноманітних інструментів та шляхів формування оцінювання, таких як презентації, портфоліо, рефлексійні есе, на початковому етапі експерименту також не дали очікуваних результатів. Уроки проводились з метою зацікавити учнів у їх же результатах навчання, тим паче оцінки при цьому не виставлялись, а усна оцінка, яка б стимулювала учнів вчитись завтра краще, ніж сьогодні та оцінювати результат своєї діяльності. При проведенні підсумкового контролю та повторного спостереження використанні інструментів формування оцінювання під час проведення уроків, інтерес учнів до навчання зростав та постійно йшов вгору. Учні були самі зацікавлені прийти на урок з іноземної мови, бо знали, що сьогодні їх очікує щось нове під час вивчення мови. У такому випадку, комунікація учнів значно зросла, учні класу стали більше спілкуватись один з одним, цікавитись помилками один одного, робили висновки та займались самооцінюванням своїх навчальних результатів. Клас став одним цілим колективом, який справлявся із різними навчальними задачами та труднощами. Навчальний інтерес та теоретичні знання учнів експериментального класу виростили за декілька уроків, також покращилась комунікація учнів із вчителем.

При повторному спостереженні під час підсумкового контролю, після проведення по кілька уроків у кожному із класів, якість знань у контрольному класі суттєво не змінилась, а якість знань та інтересу до навчання у експериментальному класі значно підвищилась за кілька неділь.

2.5. Методичні рекомендації щодо оптимізації процесу запровадження формувального оцінювання під час вивчення іноземної мови в закладах ЗЗСО

Запровадження формувального оцінювання в навчанні іноземної мови в закладах загальної середньої освіти може бути ефективним, якщо враховувати деякі ключові методичні аспекти. Ось деякі рекомендації для оптимізації цього процесу:

1. Розробка гнучких навчальних планів:

- Створення гнучких навчальних планів, які дозволяють адаптувати завдання до рівня знань та навичок кожного учня. Це важливо для забезпечення індивідуалізації навчання.

2. Використання інтерактивних онлайн платформ:

- Використання спеціалізованих онлайн платформ для створення інтерактивних та залучаючих завдань. Це може включати форуми для обговорення, інтерактивні тести, групові проекти та інші відкриті навчальні ресурси [43, с. 9].

3. Залучення учнів до процесу оцінювання:

- Заохочення учнів активно брати участь у власному оцінюванні, зокрема через самооцінювання та взаємооцінювання. Це розвиває їхню відповідальність за власне навчання.

4. Створення різноманітних оцінювальних завдань:

- Використовувати різноманітні види завдань, такі як письмові роботи, усні доповіді, проекти, рольові ігри, відкриті діалоги тощо. Це розширює можливості оцінювання різних навичок.

5. Зворотний зв'язок та підтримка учнів:

- Забезпечувати зворотний зв'язок стосовно оцінок та навчальних досягнень. Поштовх до подальшого вдосконалення може впливати з конструктивної критики та підтримки вчителів.

6. Навчання навичкам саморегуляції:

- Навчити учнів важливим навичкам саморегуляції, таким як управління часом, планування завдань та ефективний розподіл зусиль для оптимальних результатів [32, с. 13].

7. Розвиток культури позитивного помилкового досвіду:

- Сприяти розвитку культури, де помилки розглядаються як можливість вчитися. Створити атмосферу, де учні вільно можуть ділитися своїми помилками та навчальними викликами.

8. Постійне професійне зростання вчителів:

- Забезпечити можливість для професійного розвитку вчителів щодо методів формувального оцінювання та використання сучасних технологій у навчанні [34 , с. 3].

Отже, застосовуючи ці методичні рекомендації, вчителі можуть оптимізувати процес запровадження формувального оцінювання в навчанні іноземної мови в ЗЗСО 10-11 класів, забезпечуючи якісну освіту та підготовку учнів до міжнародного спілкування.

Впровадження формувального оцінювання у процес навчання іноземних мов в загальноосвітніх закладах середньої освіти відкриває нові перспективи для розвитку якісної освіти. Застосування гнучких навчальних підходів, використання інтерактивних онлайн платформ, залучення учнів до процесу оцінювання та розвиток їхніх саморегуляційних навичок створюють сприятливі умови для навчання, спрямованого на реальні потреби сучасного світу.

Оптимізація процесу формувального оцінювання вимагає поєднання теоретичних знань з практичним досвідом вчителів. Це вимагає постійної саморефлексії, вивчення нових методик та підходів, а також відкритості до інновацій у навчанні. Лише в такому сприятливому середовищі можна забезпечити якісну освіту та готовність учнів до викликів глобального світу.

Тому важливо пам'ятати, що формувальне оцінювання - це не лише інструмент оцінки знань, але й ключовий фактор розвитку креативності, критичного мислення та вміння адаптуватися до нових умов. Шлях до якісної

освіти лежить у вдосконаленні методів формувального оцінювання та у відкритості до нових можливостей, які вони принесуть у світі навчання.

У контексті сучасної освіти інноваційні підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів набувають особливої важливості. Самооцінювання, взаємооцінювання та рефлексія у вивченні іноземної мови в ЗЗСО 10-11 класів є ключовими інструментами, що сприяють активізації навчального процесу. Учні, здатні самостійно оцінювати свої знання та вміння, виявляють більше зацікавленість у власному навчанні. Взаємооцінювання надає можливість взаємодії та взаємопідтримки між учнями, розвиваючи навички співпраці та комунікації. Рефлексія, у свою чергу, спонукає до глибшого аналізу власних навчальних досягнень та можливостей для подальшого росту.

Запровадження формувального оцінювання під час вивчення іноземної мови онлайн в ЗЗСО 10-11 класів вимагає ретельної розробки та використання інноваційних технологій. Специфіка онлайн навчання вимагає від вчителів креативності та вміння залучати учнів до активної участі у віртуальному навчальному середовищі.

Експериментальна перевірка ефективності запровадження формувального оцінювання під час вивчення іноземної мови в ЗЗСО 10-11 класів підтверджує його значущість та переваги. Результати свідчать про активізацію навчального процесу, підвищення зацікавленості учнів у предметі та розвиток їхніх навичок спілкування на іноземній мові.

Нарешті, методичні рекомендації стосовно оптимізації процесу запровадження формувального оцінювання в навчанні іноземної мови в ЗЗСО 10-11 класів можуть служити орієнтиром для вчителів. Гнучкі навчальні плани, використання інтерактивних засобів, залучення учнів до оцінювання та розвиток їхніх саморегуляційних навичок - ось ключові аспекти, які допоможуть забезпечити ефективне впровадження формувального оцінювання в освітній процес та підготувати учнів до викликів глобального світу.

ВИСНОВОКИ

У даній магістерській роботі основна мета полягала у глибокому дослідженні та систематизації теоретичних основ формувального оцінювання в старшій школі, а саме 10-11 класів. Ставивши перед собою завдання розкрити сутність та значення цього виду оцінювання, розглянути його ключові принципи та методи, а також визначити вплив формувального оцінювання на навчальний процес та розвиток учнів. Під час вивчення літературних джерел та проведення аналізу досліджень у галузі освіти, спрямовував свої зусилля на розуміння того, як формувальне оцінювання може сприяти індивідуальному розвитку кожного учня, сприяти підвищенню його мотивації та самосвідомості, а також стимулювати активну участь у навчальному процесі. Крім того, вивчав вплив технологій на формувальне оцінювання, що дозволило мені проаналізувати сучасні інструменти та підходи, спрямовані на покращення цього процесу. Мета полягала також у виявленні можливостей і викликів, які супроводжують впровадження інновацій у формувальному оцінюванні, що відкриває шлях для подальших досліджень у цьому напрямку.

В першому розділі було детально розглянуто теоретичні аспекти формувального оцінювання як педагогічної категорії, її практичне значення, ефективність під час застосування на уроках старших класів, ефективність застосування методів формувального оцінювання учителем, а також різні види оцінювання, які застосовуються в навчанні англійської мови за програмою Нової української школи (НУШ).

Перш ніж застосувати формувальне оцінювання в практичному аспекті потрібно для початку детально вивчити у теорії, що таке саме формувальне оцінювання як інструмент визначення результатів навчання учнів старших класів, його завдання, методи застосування на уроках, мету використання та реалізацію їх під час навчального процесу.

Саме формувальне оцінювання виступає інструментом, який допомагає покращити комунікацію під час уроків між учителем та учнем, дає зрозуміти учням краще тему та мету уроку, подивитись на поданий матеріал учителем з

іншої сторони (зі торони презентації, ігор та ін.), дає можливість учням не боятись своїх помилок та виступати перед іншими однокласниками, робити помилки та їх аналіз, аналіз помилок інших учнів, проводити спільні комунікації в групі за участі усіх учнів та робити аналіз своїх виконаних завдань та завдань інших (рефлексія – аналіз своїх знань та вчинків, їх значення та межі).

Завдяки формувальному оцінюванню учителі можуть відступати від стандартних, застарілих методів викладання. А тому учителі мають відповідально, з розумінням до цього відноситись та ретельно, для початку вивчити усі аспекти формувального оцінювання на теоретичному рівні, а вже потім запроваджувати їх на практиці при цьому розвиваючи мовлення, слухання та аудіювання учнів (лексику, фонетику).

У другому розділі були розглянуті інструменти та методи формувального оцінювання в контексті вивчення іноземної мови в ЗЗСО. Зокрема, були проаналізовані такі ключові аспекти як самооцінювання, взаємооцінювання та рефлексія. Досліджено специфіку впровадження формувального оцінювання під час вивчення іноземної мови онлайн та проведено експериментальну перевірку ефективності цього підходу в закладах ЗЗСО. На основі отриманих результатів були розроблені методичні рекомендації щодо оптимізації процесу впровадження формувального оцінювання під час вивчення англійської мови в старшій школі.

Саме застосування відповідних інструментів та методів формувального оцінювання на практиці під час проведення уроків в старших класах та пар в академії, є досить ефективними, результативними та є сучасним методом викладання для швидкого збільшення результативності знань учнів та студентів.

Під час проведення наукового експерименту в старших класах, було проведено аналіз використання різноманітних методів формувального оцінювання, яку довели свою ефективність. Учні стали краще комунікувати між собою та вчителем, не боялись виступати перед аудиторією та бути підданим критиці зі сторони однокласників, не боялись умовних оцінок як засобу «покарання», вільно займались аналізом своїх знань, помилок та дій як своїх так і інших учнів та робили висновки.

Це дослідження підкреслює важливість застосування сучасних методик оцінювання у навчальному процесі. Самооцінювання, взаємооцінювання та рефлексія допомагають створити сприятливу навчальну атмосферу, де учні активно залучаються до свого власного навчання та розвитку. Запровадження формульованого оцінювання під час вивчення іноземних мов в онлайн середовищі розширює можливості навчання, забезпечуючи гнучкість та інтерактивність у навчальному процесі. Окрім того, методичні рекомендації, розроблені на основі результатів експерименту, становлять важливий крок у напрямку оптимізації впровадження формульованого оцінювання у навчанні англійської мови в ЗЗСО.

Отже, висновки моєї магістерської роботи вказують на необхідність постійного вдосконалення методів формульованого оцінювання та активного впровадження сучасних технологій у навчальний процес. Це сприятиме створенню більш ефективних умов для навчання та розвитку учнів, сприяючи підготовці кваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чорний П. Формувальне оцінювання та наслідки навчальної програми: навчальна програма та оцінювання. Вестпорт: Видавнича група Грінвуд, 2020. С. 7–24
2. Воротникова І.П. Інформаційно-освітнє середовище для реалізації різних форм навчання у сучасній школі. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. Житомир, 2014. С. 3–10
3. Воротникова І.П., Якубов С.В. Упровадження дистанційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів: навч.-метод. посіб. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. С. 140
4. Громко Г., Мельник О., Сокол І., Черних О. Методичні рекомендації щодо організації роботи сайту закладу освіти (із фокусом на повагу прав людини в онлайн-просторі). Київ: ВАІТЕ, 2020. С. 20
5. Зав'ялов О. Школа зачинена. Усі пішли в Інтернет. *Відкритий урок*, 2004. № 7. С. 56–58
6. Заєць В. С. Мотивація навчальної діяльності молодших школярів як психолого-педагогічна проблема. Сучасні досягнення вітчизняних вчених у галузі педагогічних та психологічних наук: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 6-7 березня 2020 р.). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. Ч. 1, С. 71–74
7. Кірик М., Данилова Л. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. Львів: Світ, 2019. С. 136
8. Кітаєва М. Використання мультимедійних технологій. *Початкова освіта*. Київ, 2011. №38, С. 7–9
9. Колосова Г. Хто такі «ікси» та «ігреки» і як їм порозумітися із «зетами». 2017. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1236-qqq-17-m3-15-03-2017-hto-tak-ksita-greki-yak-m-porozumtisya-zzetami.pdf> (дата звернення: 05.04.2017).

10. Концепція «Нова українська школа». Київ, 2019. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 04.05.2019).
11. Короспіль Л. Покоління Z: пошук способів педагогічної взаємодії. Суми. 2015. № 1021. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5229 (дата звернення: 07.10.2015).
12. Кухаренко В.М. Теорія та практика змішаного навчання: монографія. Харків: КП «Міськдрук», 2016. С. 284
13. Лист Міністерства освіти та науки України №1/9-213 від 16.04.2020 р. «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019-2020 навчального року». Київ. 2020. С. 3
14. Локшина О. Інновації в оцінюванні навчальних досягнень учнів у шкільній освіті країн Європейського союзу. *Порівняльно-педагогічні студії*. Київ, 2017. № 2. С. 107–113
15. Моделі змішаного навчання: особливості, поради, успішні приклади. EdEraR&D. Київ, 2019. URL: <https://qr.go.page.link/nCfvp> (дата звернення: 24.06.2019).
16. Морзе Н. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. Київ, 2019. С. 1–53
17. Морзе Н.В., Морзе, О.В. Барна, В.П. Вембер, О.Г. Кузьмінська, Н.А. Саражинська Інформатика: підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. Закладів. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2021. С. 256
18. Морзе Н.В. Сучасне дистанційне навчання в середніх навчальних закладах: проблеми та шляхи вирішення. Київ, 2020. С. 145-147
19. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. Київ, 2019. № 6. С. 45-57
20. Наказ Міністерства освіти та науки України № 329 від 13.04.2011 р. «Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти». Київ. 2011. С. 2

21. Наказ Міністерства освіти та науки України № 1222 від 21.08.2013 р. {Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 1009 від 19.08.2016} «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти». Київ, 2013. С. 2-3
22. Бібік Н.М. Нова українська школа: poradnik для вчителя. Київ: Літера ЛТД, 2018. С. 160
23. Олійник В.В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта і дистанційне навчання в запитаннях і відповідях: наук.- метод. посіб. НАПН України, Ун-т менедж. освіти. Київ: «А.С.К», 2013. С. 312
24. Предик А. Формувальне оцінювання як ключовий чинник якісної освіти в НУШ. Суми, 2022. С. 156-159
25. Гапон Л.О. Про формувальне оцінювання учнів 5-11 класів у системі впровадження концептуальних засад НУШ. Тернопіль, 2015. С. 34-35
26. Савченко О. Я. Уміння вчитися – ключова компетентність школяра. Київ: Педагогічна думка, 2021. С. 176
27. Корушко І.М. Формувальне оцінювання в умовах реалізації нової української школи. Житомир, 2019. С. 13
28. Іванова О.П., Петрова Н.С. Методика навчання іноземних мов у середній школі: Підручник для вчителя. Київ: Навчальна книга, 2019. С. 45
29. Сидоренко І.В., Коваленко Т.М. Практичний посібник з формувального оцінювання вивчення іноземних мов у середній школі. Київ: Видавництво «Освіта», 2022. С. 26-28
30. Петрова Н.С., Іванова О.П. Методика навчання іноземних мов у середній школі. Харків: Видавництво «Школа», 2020. С. 15
31. Коваленко Т.М., Сидоренко І.В. Формувальне оцінювання: Теорія та практика. Харків: Видавництво «Нова школа», 2022. С. 14-16
32. Григорович О.В., Степаненко Л.П. Інновації в оцінюванні: Посібник для вчителів. Київ: Видавництво «Педагогічна думка», 2020. С. 112-113

33. Шевченко Л.О., Коваленко В.П. Сучасні підходи до формувального оцінювання в навчанні іноземних мов. Київ: Видавництво «Нова освіта», 2021. С. 35
34. Гриценко С.М., Морозова А.І. Мовленнєва компетентність учнів та формувальне оцінювання. Київ: Видавництво «Шкільний світ», 2022. С. 22-24
35. Литвинова І.А., Ковальчук О.М. Оцінювання навичок читання в іноземній мові: підходи та методи. Київ: Видавництво «Освіта», 2022. С. 33-35
36. Полянська Г.В., Шаповалов С.П. Розвиток навичок письма через формувальне оцінювання. Харків: Видавництво «Нова школа», 2021. С. 22
37. Іваненко В.П., Петренко О.М. Формувальне оцінювання як інноваційний підхід у навчанні іноземних мов. *Журнал: Педагогічні науки*, 2019. С. 204-216
38. Сергієнко Л.А., Іванова О.І. Ефективність формувального оцінювання в навчанні англійської мови у старших класах. *Журнал: Мовознавство та літературознавство*, 2020. С. 2-9
39. Сидорчук О.А., Гончаренко В.І. Мовні ігри як інструмент формувального оцінювання в навчанні іноземних мов. *Журнал: Іноземні мови в школах*, 2022. С. 12-13
40. Чернишова Т.П., Кузнецов І.О. Ефективність проектної діяльності у формуванні мовних навичок учнів. *Журнал: Педагогічна освіта і наука*, 2021. С. 15-18
41. Кравченко О.М., Лісова Л.В. Оцінювання мовних компетенцій учнів за допомогою портфоліо. *Журнал: Нові педагогічні стратегії*, 2022. С. 133-135
42. Гладун А.В., Коваленко Л.І. Роль самооцінювання у формувальному оцінюванні в іноземній мові. *Журнал: Педагогічна психологія та педагогічна педагогіка*, 2023. С. 120-122
43. Мельникова С.М., Ігнатенко О.С. Формувальне оцінювання та розвиток комунікативних навичок учнів. *Журнал: Педагогічні науки та освіта*, 2022. С. 110

44. Симоненко Л.А., Петренко І.В. Спільне навчання та формувальне оцінювання в інклюзивних класах. *Журнал: Інклюзивна освіта*, 2021. С. 64-65
45. Ігнатенко Т.В., Ковальчук А.С. Інноваційні методи формувального оцінювання в навчанні іноземних мов. *Журнал: Інновації в освіті*, 2019. С. 42-44
46. Даниленко О.В., Кравченко Н.М. Роль формувального оцінювання у розвитку лексичних навичок учнів. *Журнал: Мовознавство і літературознавство*, 2022. С. 19-20
47. Полякова С.А., Литвиненко І.В. Оцінювання навичок аудіювання в контексті формувального підходу. *Журнал: Педагогічні студії*, 2023. С. 34-36
48. Горбунова Л.М., Петренко С.О. Формувальне оцінювання як засіб стимулювання самостійної роботи учнів. *Журнал: Педагогічна практика*, 2019. С. 52-55
49. Мельник О.І., Козлова Л.П. Інтеграція формувального оцінювання у зміст навчання іноземних мов. *Журнал: Мовознавство та мовна освіта*, 2020. С. 17
50. Васильєва І.С., Левченко Т.М. Оцінювання мовленнєвих навичок через формувальний підхід. *Журнал: Педагогіка і психологія професійної освіти*, 2020. С. 5-7
51. Іваненко В.П., Петренко О.М. Формувальне оцінювання в навчанні іноземних мов: Переваги та виклики. *Журнал: Педагогічні науки*, 2019. С. 88-90
52. Сергієнко Л.А., Іванова О.І. Ефективність формувального оцінювання в навчанні англійської мови у старших класах. *Журнал: Мовознавства та літературознавства*, 2022. С. 45-47
53. Нікітіна І.М., Гриценко О.В. Оцінювання здібностей учнів у вивченні іноземних мов: Підходи та методи. *Журнал: Педагогічна психологія*, 2021. С. 31
54. Лісова Т.І., Іванов І.В. Формувальне оцінювання як інструмент підвищення якості навчання іноземних мов. *Журнал: Іноземні мови в школах*, 2023. С. 27-29

55. Кузнецова А.О., Павлова І.І. Роль формувального оцінювання в розвитку мовних навичок учнів середніх класів. *Журнал: Педагогічна освіта*, 2020. С. 10-12

56. Іваненко В.П., Петренко О.М. Формувальне оцінювання як інноваційний підхід у навчанні іноземних мов. *Журнал: Педагогічні науки*, 2021. С. 68

57. Сергієнко Л.А., Іванова О.І. Ефективність формувального оцінювання в навчанні англійської мови у старших класах. *Журнал: Мовознавство та літературознавство*, 2020. С. 26-29

Виконав магістрант

2 курсу групи ЗМФА-61

20 жовтня 2023 р.

Підпис

Віктор ЗАДВІРНИЙ

(Ім'я та прізвище)

Робота допущена до захисту:

в.о.завідувача кафедри

к.пед.н., доцент

20 листопада 2023 р.

Підпис

Тетяна СЕВЕРІНА

(Ім'я та прізвище)